

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výchovy ke zdraví

Bakalářská práce

Historie TJ Sokol Zdíkov

Vypracoval: Jiří Pešek
Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Moučková

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § ČNB zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

.....

Jiří Pešek

Poděkování

V první řadě chci poděkovat vedoucí mé bakalářské práce, Mgr. Pavlíně Moučkové, za odborné vedení práce, množství cenných rad, za její ochotu, vstřícnost a trpělivost.

Dále děkuji všem, kteří mi v rozhovorech poskytli cenné informace, bez kterých by práce nemohla vzniknout.

Děkuji také rodině a nejbližšímu okolí za podporu při psaní bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce ve svém úvodu přibližuje historii obce Zdíkov od prvních písemných pramenů do současnosti. Navazuje stručný popis historie pohybové kultury a sportu, popis dobové společensko-politické situace v českých zemích a s tím související vznik spolku Sokola. Dále je zpracována historie Sokola od jeho vzniku do současnosti. Poslední kapitola pojednává o vzniku tělocvičné jednoty Sokol Zdíkov a jejího vývoje až do současnosti.

Vzhledem k faktu, že stěžejní část práce vznikala v době „koronavirových“ omezení, neopírá se její základ o archivní materiály, ale o rozhovory se starostkou České obce sokolské, předními českými historiky, zdíkovskými pamětníky i současnými sportovními činovníky a literární zdroje.

Klíčová slova: Zdíkov, Sokol, historie Sokola, rozvoj pohybové všestrannosti u dětí

Abstract

In its introduction, the bachelor's thesis focuses on the history of the village of Zdíkov from the first written sources to the present. It is followed by a brief description of the history of movement culture and sports, a description of the contemporary socio-political situation in the Czech lands and the related establishment of the Sokol association. Furthermore, the history of Sokol from its inception to the present is dealt with. The last chapter is concerned with the origin of the Sokol Zdíkov gym unit and its development up to the present.

Given the fact that the main part of the work was created during the "coronavirus" restrictions, its basis is not based on archival materials, but on interviews with the mayor of the Czech Sokol Community, leading Czech historians, contemporary witnesses of Zdíkov as well as contemporary sports officials and literary sources.

Key Words: Zdíkov, Sokol, history of Sokol, all-round physical education of children

OBSAH

Úvod	8
1 Historie obce	9
1.1 Základní informace o obci Zdíkov.....	9
1.1.1 Příroda Zdíkovska.....	10
1.1.2 Školství.....	10
1.1.3 Zdíkovské památky.....	11
1.1.4 Kulturní život v obci.....	11
1.2 Úplné počátky osidlování Zdíkovska.....	12
1.3 Zdíkov ve středověku.....	13
1.4 Zdíkov od počátku 16. století do roku 1914.....	14
1.5 Kulturní a společenský život ve Zdíkově v 19. st a počátkem 20. století...	18
1.6 Zdíkov od roku 1914 po současnost.....	21
1.6.1 Válečné a meziválečné období na Zdíkovsku.....	21
1.6.2 Zdíkovsko v letech 1945 – 1989.....	23
1.6.3 Zdíkovsko od Sametové revoluce do současnosti.....	27
2 Historie Sokola v českých zemích	28
2.1 Historie pohybové kultury a sportu.....	28
2.1.1 Tělesná kultura od jejího vzniku do středověku.....	28
2.1.2 Období humanismu a následný vznik novodobých tělovýchovných systémů	31
2.1.3 Vznik a rozvoj sportu.....	32
2.2 Miroslav Tyrš a jeho vliv na vznik Sokola.....	33
2.3 Sokol od počátku 20. století do roku 1945.....	37

2.4	Sokol v moderních dějinách a jeho postoj ke sportu.....	39
2.5	Obnova Sokola v roce 1990 a jeho význam pro český sport	42
3	Historie tělocvičné a tělovýchovné jednoty Sokol Zdíkov.....	45
3.1	Zdíkovský Sokol od jeho založení do roku 1952.....	45
3.2	Tělocvičná a tělovýchovná jednota Sokol v druhé polovině 19. století.....	49
3.3	TJ Sokol Zdíkov v současnosti	52
3.4	Rozvoj pohybové všestrannosti u dětí v TJ Sokol Zdíkov.....	55
	Závěr.....	58
	Seznam použitých zdrojů	59

Úvod

Téma své bakalářské práce jsem si zvolil na základě mého pozitivního vztahu ke sportu, ale i k místu, kde jsem vyrůstal, a kde dosud žiji. Sokol má ve Zdíkově dlouhou tradici. Cílem práce je zmapovat historii a aktivitu Sokola jako nejmasovějšího spolku v českých a československých dějinách v kontextu různých dobových specifik. Zvláštní pozornost pak soustřeďuji na dějiny a současnost TJ Sokol Zdíkov.

V úvodu práce chci přiblížit historii obce Zdíkov a uvést základní informace o obci. Poté popíši, jak se tělesná a pohybová kultura, která vždy byla ústředním (nikoliv však jediným) tématem Sokola, vyvíjela.

Následně se budu věnovat období vzniku samotného Sokola jak po tělovýchovné, tak po sociologické a, v neposlední řadě politické stránce. Zvláštní důraz chci přitom klást na harmonické rozvíjení tělesných a duševních schopností a vlastností člověka. Sokol totiž vždy nebyl jen tělovýchovným spolkem, ale dbal také na duševní a duchovní rozvoj lidí, osvětovou činnost. Obzvláště na českém venkově se Sokol zapsal i jako kulturně-společenský spolek pořádáním plesů, divadel apod.

1 Historie obce

„Krajina s které píší je kotlina lesnatými vrchy rozmanité výšky obklopena. Mezi vrchy jsou krásná údolí, hojným stromovým a křovím porostlá.

Ačkoliv umění lidské v krajině této od věků na tomto zvelebování pracovalo, přece tu nepozbyla práva svého příroda, nové a zase nové krásy tvořící.

Vidíme obraz, který nám věčně utkvěl, v duchu stojíce na některém blízkém vrchu, pozorujeme potůčky, jak se pomalu valí od lesních strání do údolí, v němž se prostírá pyšná naše Vesnička.

I po letech miníme ty ovšem krajiny spatřovati a duch náš nese se k tomu místu, jehož každý kámen z dob mládí i v pozdějším věku má pro nás nějakou upomínku.

Nalézají se krajiny, které nás divně vábí a jímají, aniž bychom si toto kouzlo vysvětlili a kteréž i když před zrakem našim pominuly, přes to v paměti naší zůstávají.

Čteme-li dějiny Čech, dočteme se, že Šumava, kde je i naše krajina, v dobách dávných byla pokryta lesy na vrchách i v údolí.

Části lesů těch byly vymýtěny, na vrchách i kotlina je volná, čímž vznikly prostory v témž místě, kde leží naše vesnice – „Zdíkov“¹

1.1 Základní informace o obci Zdíkov

Obec Zdíkov leží v jihočeském kraji v okrese Prachatice. Spadá pod obec s rozšířenou působností Vimperk. Od Vimperka se nachází 6,5 km severovýchodně. Je součástí chráněné krajinné oblasti Šumava. Leží 732 m n. m.² Dohromady s osmi přilehlými osadami (Nový Dvůr, Masákova Lhota, Hodonín, Branišov, Putkov, Račov, Žírec a Zdíkovec) čítá 1693 obyvatel.³ Správní území obce činí 33 km², z toho 47% tvoří lesní porost. Nynějším starostou je Mgr. Roman Šebánek.

1 PAMĚTNÍ KNIHA OBCE ZDÍKOVA., František Železný, psáno od r. 1920, s. 4

2 Wikipedie, otevřená encyklopedie. Zdíkov. In: www.wikipedia.org. [online]. 1 3.2020. Dostupné z:

<http://www.wikipedia.org/wiki/Zd%C3%ADkov> In: www.wikipedia.org. [online]. 1 3.2020. Dostupné z:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Zd%C3%ADkov>

3 Obecní úřad Zdíkov. Matrika. 31. 12. 2019

1.1.1 Příroda Zdíkovska

Obec se rozkládá na pomezí dvou geomorfologických celků – Šumavy a Šumavského podhůří. Fenoménem podhůří Šumavy jsou mohutné svahy, výrazné vrchy či široká údolí potoků a řek. Část plochy katastru spadá právě do oblasti horské Šumavy. Nejvyšším bodem katastru je vrch Hrb (1074 m n. m.). Naopak nejnižší položené místo (nedaleko Putkova) má 620 m n. m.⁴ Významným vodním tokem Zdíkovska je řeka Spůlka, do její povodí správní území patří. Pramení tři kilometry severně od vrchu Přílba u Zadova v nadmořské výšce 1099 m n. m. U Bohumilic se vlévá do řeky Volyňky. Již v roce 1879 zde vznikla meteorologická stanice. Nacházela se v blízkosti zámku. Hydrologické a meteorologické průzkumy jsou v obci vedeny i dnes. Od roku 1975 ho soustavně provádí Ústav pro hydrodynamiku AV ČR Praha. Má sledovat rychlost a směr větru, odtoky, teploty, vlhkosti a míru srážek. Zároveň se tu měří tenzometrické tlaky v půdním profilu, globální radiace a zásoba vody v půdě.⁵

1.1.2 Školství

V roce 1975 byla v obci dokončena stavba nové budovy základní školy. Prostorné světlé třídy, nová tělocvična, školní jídelna i odborné učebny se tak staly nástrojem pro sjednocení vyučování dětí na Zdíkovsku. V současné době je vybavení školy na vysoké úrovni. Ve třídách jsou instalovány interaktivní tabule, počítačová učebna byla zmodernizována. Ve škole přibyla nová učebna fyziky a chemie, vznikla knihovna, gymnastický sál nebo zasedací místnost pro pořádání besed a prezentací. Od roku 2016 má zde svou pobočku Základní umělecká škola Stachy, která nabízí žákům vzdělání v různých hudebních oborech.

Škola se účastní různých mezinárodních projektů (*projekt Phare*) například se základní školou ve Freyungu nebo Hohenau. Projekt *Sokrates Comenius zase* sdružuje školy ležící v národních parcích. Projektu se účastní školy z Francie, Portugalska, Norska, Polska, Itálie a Německa. Společně pracují třeba na návrzích piktogramů v národních parcích, zkoumání fauny a flóry, vytváření herbářů a dalších aktivitách. Zajímavou součástí zdíkovského školství jsou též tzv. výměnné pobyty žáků i učitelů. Cílem je seznamovat se se školstvím jiných zemí a obyčejným životem v nich.

Mateřská škola byla v obci zřízena roku 1951 a byla provozována v budově obecní školy (dnešní Exekutorský úřad). V roce 1957 se přemístila do zdíkovského

4 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ. *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 8, 9

5 Tamtéž, s. 11

zámku, kde od roku 1920 do roku 1975 fungovala státní občanská škola, později škola měšťanská.⁶

1.1.3 Zdíkovské památky

Zdíkovský zámek tedy od roku 1920 sloužil jako školní budova. V minulosti byl centrem obce (dříve panství) a sídlem zdejších pánů. Současnou podobu mu dal přestavbou v letech -1865-1868 známý evropský šlechtický rod Thun-Hohenstein. Součástí zámeckého areálu tvořil zámecký park se dvěma rybníčky⁷, ale třeba i odlehlejší část parku „U lizu“ s kaplí Narození Panny Marie, kde se v současnosti každoročně konají poutní slavnosti.

Postavena byla roku 1852. Mezi místními v minulosti kolovala řada pověstí. Nejednoho zbloudilého skláře prý za temné noci uprostřed hlubokého lesa přivedla zpět na cestu. Také se vyprávělo, že voda z přílehlé studánky má zázračné účinky na lidské zdraví.⁸

Dalšími „velkými“ památkami obce jsou farní kostel sv. Petra a Pavla ve Zdíkovci, jehož vznik se předpokládá nejdéle v druhé polovině 13. století, a kostel sv. Ludmily ve Zdíkově. Ten byl vystavěn až v letech 1921-1922. Stojí však na nejvhodnějším možném místě a tvoří tak výraznou dominantu obce.⁹

1.1.4 Kulturní život v obci

Z širokého výčtu kulturních aktivit v obci můžeme jmenovat *Zdíkovské středověké slavnosti*, spolkové a obecní plesy, pořádání hudebních a jiných kulturních akcí na letním parketu Ostrov, sportovně-kulturní akce na místním fotbalovém hřišti, sokolské a jiné průvody nebo třeba vystoupení zdíkoveckého divadla *Rendlík*. Svou kulturní úlohu zde v minulosti sehrál biograf, který v omezené míře, hlavně v letních měsících, promítá dodnes.¹⁰

Tělovýchovné a sportovní aktivity v obci popíši v kapitole *Historie Sokola ve Zdíkově*.

6 Tamtéž, s. 208 - 216

7 Tamtéž, s. 296

8 Srov. MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdíkovy*, s. 116

9 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ. *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 295

10 Tamtéž, s. 225, 226

1.2 Úplné počátky osidlování Zdíkovska

Počátky systematického a postupného osidlování Zdíkovska sahají do druhé poloviny 13. století.¹¹ Do té doby lze hovořit pouze o jakémisi nárazovém a sporadickém osídlení. Tato oblast se totiž rozkládá na rozhraní horské Šumavy a šumavského podhůří a nenabízela tedy v té době, kdy hlavním zdrojem obživy bylo rolničení, ideální podmínky pro život.¹²

Za zmínku ale jistě stojí osídlení této oblasti Kelty kolem roku 600 př.n.l., což dokládají archeologické vykopávky tří keltských hradišť – Obří hrad u Popelné (8km vzdušnou čarou od Zdíkova), Věnc u Lčovic (13 km) a Sedlo u Albrechtic (15 km). Obří hrad u Popelné je mimochodem nejvýše položené opevnění pravěkých Čech. Tato hradiště měla pravděpodobně chránit obchodní trasy v okolí. Dále bychom mohli zmínit sídliště „Hájek“ u Putkova (4km). Dodnes se o něm vede řada spekulací a zatím není potvrzeným latentním sídlištěm, ale ví se, že ve 12. století sloužilo jako středověká tvrz. Značnou pozornost mu věnoval zdíkovský rodák, geolog a paleontolog, Jan Nepomuk Woldřich.¹³

První zmínky o tzv. Zlaté stezce, jejíž 3 hlavní větve spojují Pasov s Prachaticemi, Vimperkem a Kašperskými horami, pochází až z 11. století, nicméně se má za to, že některé z tras byly využívány již v pravěku. Keltové pak byli vyhnáni Germány zhruba na přelomu letopočtu a jejich sídla byla vypálena. Paradoxem je, že po Germánech se téměř nic nedochovalo, ač přišli až 400 let po Keltech. V 7. a 8. století přišli na „scénu“ Slované.¹⁴

Významným důvodem k osídlení zdejší krajiny byla také prospektorská činnost. Lidé se sem postupně začali vydávat mapovat terén, zkoumat nerostné suroviny a poté je těžit. Na Kašperskohorsku to bylo zlato, které se nejdříve rýžovalo (už za dob Keltů) a následně i dolovalo¹⁵

Na Zdíkovsku, ostatně jako v celé oblasti podhůří Šumavy, se ve 14. století začal těžit křemen a zakládaly se sklárny. Jednou z nich byla Pockova huť, která ležela

11 Srov. MANDÁK, F. Čtení o minulosti Zdíkova, s. 7

12 KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ. *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 28

13 Srov. PAMÁTKY ZDÍKOVSKA, *Zaniklé Hradiště a tvrz na Hájku*, [online]. ; Srov. PAMĚTNÍ KNIHA OBCE ZDÍKOVA. František Železný, psáno od r. 1920, s. 8

14 Srov. BEDNARČÍKOVÁ, J., *Vývoj osídlení a národnostní struktury obyvatelstva Prachaticka*. České Budějovice, 2008. Diplomová práce. JČU v ČB, s. 14

15 KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ. *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 29

v blízkosti lomu na křemen tzv. Starého Kyzu.¹⁶ Vůbec první sklárna byla založena blízko města Vimperk; v osadě Skláře; roku 1359.¹⁷

V 16. století bylo pak na Šumavě okolo jednoho sta skláren, taková koncentrace se nevyskytovala nikde jinde v Evropě.¹⁸

1.3 Zdíkov ve středověku

Jak již bylo zmíněno, postupné osidlování zdejšího kraje započalo v druhé polovině 13. století. Lidé se sem dostávali z vnitrozemí, které začínalo být na tehdejší poměry mírně přelidněné. Sídla vznikala převážně v údolích a mírných svazích kolem říčky Spůlky. Postupem času osad přibývalo a celé území poměrně velké kotliny Spůlky se stalo souvisle osídleným a trvale zemědělsky obdělávaným.

Kotlinu horního toku řeky Spůlky tak tvořily tyto obce, vesnice a osady (letopočet u jména značí první historické zprávy o sídle): *Zdíkov 1318, Zdíkovec 1318, Branišov 1318, Masákova Lhota 1467, Hodonín 1544, Žírec 1400, Račov 1379, Putkov 1400, Nový Dvůr – druhá polovina 18. století.*

Stachy 1296, - (části: Stachov, Šebestov, Chalupy, Krousov, Popelná, Studenec, Jáchymov, Michalov, Říhov, Jirkalov, Bláhov, Kůsov, Zadov, Churáňov), Jaroškov 1274, Úbislav 15. stol.

Vacov 1352, Vlkonice 1274, Miřetice 1359, Nespice 14. stol., Žár 1331, Mladíkov 1274, Čábuz 1377, Benešova Hora 1274, Rohanov 1467, Lhota nad Rohanovem 1467, Javorník 1624, Vrbice 15. stol.

Takže tedy první skutečná historická zmínka, dokládající existenci osady v místě dnešního Zdíkova, pochází z roku 1318. Je jí potvrzovací listina, ve které Vilém Bavor ze Strakonice daruje panství Velkého a Malého Zdíkova řádu Johanitů. Listina byla psána latinsky.¹⁹ Rod Bavorů jistě stojí za zmínku, neboť to byl v historickém kontextu jižních Čech rod velice významný. Patřil mezi vyšší šlechtu a dokázal si vydobýt přízeň panovníků. Byl známý také svou úspěšnou sňatkovou politikou. Takto spjati byli Bavorové např. s Lichtenburky, Šternberky, Rožmberky nebo pány z Dubé.

16 Srov. PECKA, J. *Toulání za šumavskými sklárnami*. s. 114

17 Srov. GLET, J. *Co možná nevíte o jihočeském kraji*. s. 175

18 Srov. BEDNARČÍKOVÁ, J., *Vývoj osídlení a národnostní struktury obyvatelstva Prachaticka*. České Budějovice, 2008. Diplomová práce. JČU v ČB, s. 17

19 Srov. MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdíkova*, s. 7

Nejdůležitější pro ně ale jistě bylo pouto přímo s Přemyslovci.²⁰ Když padl 26. srpna roku 1278 v bitvě na Moravském poli tehdejší český král Přemysl Otakar II., Bavoři využili nastalého zmatku a částečného bezvládní a ujali se vimperského panství, kterého byl Velký a Malý Zdíkov součástí, a které do té doby spravoval rod Janoviců. Název obce je patrně odvislý od jména Zdislava (Zdíka) z Janovic. Nicméně, Janovicům se povedlo Zdíkov získat zpět. Ustanovila to listina z roku 1359 tehdejšího krále a císaře Karla IV., ve které Petrovi z Janovic udělil v léno hrady Hus, Kunžvart a Vimperk spolu s 36 okolními vesnicemi.²¹ V roce 1395 se výnosem krále Václava IV. stal Vimperk panstvím Hanuše, Jarka a Kunráta Kaplířů ze Sulevic.²² Své jméno měl tento vladycký; (později hraběcí); rod podle vsi Sulejovice u Lovosic. Vimperské panství, které bylo jejich zásluhou roku 1479 povýšené na město, měli Kaplířové v držení prakticky celé 15. století. Zdíkov však prodali již v roce 1420 zemanskému rodu Koců z Dobrše.²³ Ti ho drželi více než 100 let, aby se roku 1529 opět dostal do rukou majitelů vimperského panství, kterými už ale v té době byli Malovcové. Abychom byli přesní, Kocové z Dobrše Malovcům prodali Velký Zdíkov spolu s Masákovou Lhotou, přičemž osady Malého Zdíkova (Zdíkovec), Branišova a Hodonína si ve svém držení ponechali. Vesnice Račov, Putkov a Žírec byly v té době součástí volyňského církevního panství.²⁴

1.4 Zdíkov od počátku 16. století do roku 1914

Zaměříme se na samotný Velký Zdíkov (dnes jen Zdíkov), který, jak již bylo zmíněno, se roku 1529 dostal do rukou Malovců. Tento rod, odvozuující svůj přídomek od vsi Malovice u Netolic, vlastnil panství Velkého Zdíkova (spolu s Masákovou Lhotou a pozdějším Novým Dvorem) až do roku 1800. Roku 1531 se majitelé vimperského panství, Jan a Petr Malovcové, dohodli na rozdělení majetku. Petrovi zůstal Vimperk s řadou okolních vsí a Jan získal Zdíkov, Masákovou Lhotu, dále třeba

20 Srov. KRAJÍCOVÁ, H. *K úloze Bavorů ze Strakonice a rytířského řádu Johaniťů ve výtvarném umění Strakonicka vrcholného středověku*. České Budějovice, 2009. Bakalářská práce. JČU V ČB, s. 12

21 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 33, 34, 35

22 Srov. MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdíkova*, s. 10

23 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 35

24 Tamtéž, s. 37,38,39

Čkyni s okolními osadami. Tím se Zdíkov od vimperského panství navždy odtrhl. Centrem svého panství však Jan neučinil Zdíkov, ale Vysoký Dvůr u Čkyně. Po Janově smrti v roce 1547 se jeho pozůstalý majetek dělil mezi pět synů. Tím vznikly čtyři samostatné statky – Čkyně, Vysoký Dvůr, Skalice a Velký Zdíkov.²⁵

Byly tak položeny základy pro vznik velkozdíkovského panství. Malovcové ho dobrým hospodařením a obratnou místní politikou rozšířili tak, že v roce 1603 se rozkládalo od Velkého Zdíkova až po zemskou hranici. Takže kromě Velkého Zdíkova a Masákovy Lhoty náležely k panství Staré Hutě, Nové Hutě, Pláně, Pokovy Hutě, Hraběcí Hutě, Wiederbruck (Vydrův most), Bučina a také Kvilda (tehdy nazývaná Zdíkovská Kvilda).²⁶

Po bitvě na Bílé hoře roku 1620 byl tehdejšímu majiteli, Oldřichovi Malovcovi, Velký Zdíkov zkonfiskován pro podezření z podpory vzpoury českých stavů proti Habsburkům. Oldřich byl žalován a souzen, roku 1623 mu ale byla udělena milost a panství vráceno.²⁷ Oldřich v klidu dožil na svém panství. Nepoštěstilo se mu však počít žádného potomka, takže po jeho smrti v roce 1654 panství zdědil jeho synovec Jan Oldřich Malovec.²⁸

Po čtvrtstoletí jeho hospodaření převzal statek po jeho smrti Jan Bohuslav Malovec a po něm syn Maxmilián Malovec. Po smrti Maxmiliána se stal majitelem jeho syn Mikuláš Antonín a Mikulášův syn Josef František Malovec, který byl v roce 1760 povýšen do panského stavu. Dalším následovníkem z řad Malovců byl Josefův syn Jan. Ten žádné potomky neměl a tak hrozilo, že by statek po jeho smrti připadl koruně. Jan si tak vymohl, že byl statek povýšen na „zrupný“ (svobodný) a v roce 1800 jej prodal. Tím ukončil dlouhotrvající (270 let) vlastnictví Velkého Zdíkova rodem Malovců.²⁹

O velkozdíkovské panství projevil zájem Schwarzenbergové. Ti v té době vlastnili Vimperk i část území v horské části Šumavy (Modrava, Prášily) a na druhé straně panství Přečín. Tyto oblasti velkozdíkovské panství územně rozdělávalo, bylo tedy logické, že chtěl rod Schwarzenbergů své území scelit. Navíc 70 % velkozdíkovského panství tvořily lesy, ve kterých by se mohlo těžit dřevo, které se v té době dalo dobře zpeněžit (Schwarzenberské plavební kanály). Z neznámého důvodu

25 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 40, 41

26 Tamtéž

27 Srov. MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdíkova*, s. 12

28 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 42

29 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 42,43

však Schwarzenbergové od koupi upustili.³⁰ Pravděpodobné ovšem je, že se jim těžba v této oblasti zdála příliš složitá z hlediska přístupnosti, jak vyplývá ze zprávy odborné rakouské lesnické komise, která terén později mapovala.

Tak v roce 1800 koupil panství za 271 000 zlatých hrabě František Konrád ze Sickingenu (jméno rodu je odvozováno od města v Bádensku-Württembersku). Ovšem hned o tři roky později jej prodal c. k. plukovníkovi Jakubu svobodnému pánu Wimmerovi.³¹

Ten se stal později baronem. Po ukončení aktivní činnosti v armádě (z nařízení císaře Josefa II.) převzal kontrolu nad stavbou terezínské pevnosti. Zde mohl uplatnit své skvělé organizační schopnosti a zároveň získat velké jmění. To ještě vzrostlo v období napoleonských válek, kdy se stal vojenským dodavatelem. Investoval do koupí statků jednak na Lounsku, ale také na Šumavě. Na panstvích se mu dařilo úspěšně podnikat. Byl průkopníkem nových postupů, např. šetrné těžby dřeva nebo naprosté čistoty při ustájení dobytka a péči o něj. Zkoušel pěstovat nové plodiny (jetel). Říkalo se o něm, že byl štedrý a lidem v nouzi dokázal pomoci.³²

O velkozdíkovské panství projevila zájem roku 1806 správa rakouských císařských statků. Vytvořila odbornou komisi, skládající se ze zkušených lesníků. Ta měla prozkoumat a zhodnotit lesní hospodářství na panství. Komise došla v zásadě k dvojímu poznání. Jednak vznášela politování nad tím, že značná část vytěženého dřeva končí ve sklářských pecích, což je škoda, poněvadž by se samotné dřevo dalo lépe zpeněžit, nicméně na druhé straně uznala, že je to jediná možnost, jak i tak kvalitní dřevo využít. Oblasti těžby byly tehdy totiž velice špatně přístupné.³³

Před rokem 1820 přijal Jakub Wimmer do svých služeb Antonína Tonnera ze Sušice coby ředitele panství.³⁴ V této funkci setrval pod nejrůznějšími majiteli až do roku 1850. O jednom z jeho tří synů bude v souvislosti s tématem této práce ještě zmínka.

Když v roce 1823 prodal Jakub Wimmer velkozdíkovské panství za 500 000 zlatých hraběti Ferdinandovi Pálfymu-Erdödymu, začala doba, kdy se na panství střídali jeden majitel za druhým a hospodářsky se tak Velký Zdíkov nerozvíjel. V letech 1828-1829 patřilo panství hraběti Antoninu Pejačovičovi z Veröcze, po něm židovskému

30 Srov. MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdíkova*, s. 22,23

31 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 47

32 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 48

33 Srov. MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdíkova*, s. 24

34 Srov. MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdíkova*, s. 24

obchodníkovi Jakobovi Wimmerovi (s předchozím Jakobem Wimmerem nemá nic společného – shoda jmen). V roce 1835 jej získal sasko-výmarský rytířský rod von Gerstenberg, dalšího léta to byl Hubatius rytíř z Kotnova, aby se v roce 1837 dostal zpět do rukou hraběti Pálfymu-Erdödymu.³⁵

Nebylo pochyb o jeho spekulacích schopnostech a jisté „obratnosti“ ve věcech obchodních. Nabídl totiž velkozdíkovské panství v loterii, kterou nechal vyhlásit v roce 1839. Bylo zakoupeno tři sta losů po stu zlatých. Ten výherní, světe, div se, patřil právě hraběti Pálfymu-Erdödymu. Tomu tak zůstalo panství i výtěžek z loterie. Výhry si ale neužíval dlouho, o dva roky později zemřel.

Dědic po zesnulém hraběti prodal panství hraběti Janu Vilémovi Wurmbrandovi ze Štýrska. V tomto období měl Velký Zdíkov 136 domů a 910 obyvatel. V celém panství pak bylo 453 domů s 3701 obyvateli. Nicméně, časté změny majitelů hospodářství neprosplávaly, jak již bylo zmíněno.³⁶

Pořádek a hospodářskou prosperitu přinesl až rod Thun-Hohenstein. Byl to jeden z vůbec nejstarších rodů ve Svaté říši římské, který pocházel z jižního Tyrolska. Příbuzensky spřízněni byli s významnými českými i německými rody (Schwarzenbergové, Chotkové, Vratislavové z Mitrovic). Znamější větví tohoto rodu byla v českých zemích větev děčínská. Thunové-Hohensteinové podporovali rovnoprávnost Čechů a Němců a hájili jednotu českého království. Osmého prosince 1846 se stal majitelem panství František Antonín II. Panskou správu zde vykonával do roku 1848, kdy byla dílem celoevropských revolučních akcí zrušena a následujícího roku vešel v platnost *zákon o zřízení místních obcí*. Nicméně, do vývoje této oblasti Thun-Hohensteinové výrazně vstupovali až do roku 1919, byť už „jen“ jako majitelé velkozdíkovského statku. Hrabě František Antonín II. přinášel do, majetkovými spekulacemi, ochablého statku již od začátku řád a jakousi naději pro obyčejné lidi. K tomu výraznou měrou přispěl Antonín Emanuel Komers, který byl 1.4.1844 jmenován do funkce ředitele centrální správy thunovských velkostatků. Měl vynikající organizační schopnosti. Výrazně se zasloužil například o zlepšení hospodaření lesní správy, kterou obsadil skutečnými odborníky.³⁷

Značné potíže při reorganizaci hospodářství na panství dělaly Thunům-Hohensteinům tzv. *služebnosti*. Ty zajišťovaly např. některým usedlíkům z Bučiny,

35 Srov. KOLEKTIV PŘISPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 48

36 Tamtéž, s. 49

37 Srov. KOLEKTIV PŘISPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 51

Chaloupek a Kvildy právo na bezplatný příděl palivového i stavebního dříví a právo na volnou pastvu několika set kusů dobytka, který obzvlášť znemožňoval omlazování lesa, když poškozoval vysázené stromky na mýtinách. Hohensteinům částečně pomohl císařský patent z roku 1853, který někde služebnosti zmírnil, někde zamítl definitivně. Zbylá práva pak vykoupili odstoupením 1507 ha lesa dotyčným sedlákům, kteří si jej poté museli spravovat sami.³⁸

Po Františku Antonínovi II. převzal panství jeho syn Bedřich III. Thun-Hohenstein. Roku 1868 dokončil zámek s parkem a zámeckým rybníkem, který byl navrhnut tak, že uprostřed zůstal oválný ostrov (jedinečné místo, dnes sloužící k pořádání většiny venkovních kulturních akcí v obci), a v roce 1871 byl postaven pivovar. Pravděpodobně nejvýznamnějším představitelem rodu byl Bedřichův syn František Antonín hrabě z Thunu a Hohensteinu. Ten sice sídlil v Děčíně a panství Velký Zdíkov navštěvoval sporadicky, byl ale významným politickým představitelem v rámci celého císařství. V letech 1889-1896 a 1911-1915 byl místodržícím českého království a před koncem 19. století dokonce zastával funkci rakouského předsedy vlády. Porozumění mezi Čechy a Němci pro něj bylo zásadní otázkou. Roku 1911 získal knížecí titul.³⁹

Posledním z řady šlechtických majitelů panství byl bratr knížete Františka Antonína, JUDr. Jaroslav hrabě Thun-Hohenstein. Zastával pozici poslance Českého zemského sněmu, poslance říšské rady a Moravského zemského sněmu. Hlásil se k české národnosti a bojoval za zrovnoprávnění Čechů. Jeho švagrovou byla Žofie Chotková, manželka následníka trůnu Ferdinanda d'Este. Po atentátu v Sarajevu, kde zahynul jak Ferdinand, tak Žofie, se stal Jaroslav Thun-Hohenstein se svou ženou, Marií Piou Chotkovou, opatrovníky jejich tří dětí.⁴⁰

1.5 Kulturní a společenský život ve Zdíkově v 19. st a počátkem 20. století

Významným mezníkem bylo zrušení vrchnostenské správy (1848) a zřízení místních obcí v roce 1849. Osvobozující bylo především zrušení ponižující robotní povinnosti, která značně komplikovala tržní hospodářství. Vůbec prvním starostou

38 Srov. MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdíkova*, s. 28

39 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 52

40 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 52

Zdíková byl zvolen Václav Šochmann (čp.70), následovali Václav Železný (čp.12), Václav Randák (čp.10), Josef Rataj (čp.38), František Železný (čp.12), Antonín Randák (čp.66), František Železný (čp.11), poté se stal starostou Rudolf Gabriel (čp.55) a následoval Josef Chalupa (čp.163), který zastupoval vězněného Rudolfa Gabriela v letech 1915-1919. Obecní rady se konaly v místě starostova domu a velké schůze v místním hostinci.⁴¹

V obci, ostatně jako na celém českém území, v tomto období vzkvétala spolková činnost. Jednotlivé spolky pak měly značný vliv na společenský a kulturní život Zdíkovánů. O zakládání většiny spolků se zasadil zdíkovský rodák Jan Nepomuk Woldřich, tehdejší významný geolog a paleontolog. Roku 1874 byla ustanovena *Čtenářská beseda*. Ta se v následujícím období stala důležitým nástrojem pro zlepšování společenských poměrů v obci. Na jejím fungování se od roku 1882 podíleli místní učitelé. Zajišťovali odběr několika českých novin a časopisů, posléze začali vytvářet první veřejnou zdíkovskou knihovnu. Téhož roku se její členové zasloužili o to, že byla v obci otevřena škola. Snažili se též o zřízení četnické stanice, což se jim povedlo až v roce 1901. Stanice se nacházela v domě čp. 164 a strážmistrem byl Václav Šulan. *Čtenářská beseda* dala vzniknout dalším spolkům, jako byl *Odbor pro okrašlování krajiny* (dnes Okrašlovací spolek), spolek hasičů, Živnostenský spolek, místní odbor Národní jednoty pošumavské, hudební kroužek Dvořák a konečně Tělocvičná jednota Sokol, která byla založena v roce 1912, při šestém všesokolském sletu.⁴²

Až do roku 1882 museli děti ze Zdíkova navštěvovat školu ve Zdíkovci (založena 1781). Lépe situovaní však mohli využívat služeb vojenského veterána Filipa Lottnera, který za jistou úplatu učil jejich děti po domech. Roku 1882 byla i za císařské finanční pomoci (200 zlatých) vystavěna škola ve Velkém Zdíkově. Ta čítala v prvním školním roce 380 žáků a její chod měl na starost hlavně první řídící učitel Jan Evangelista Žlábek. Obecná škola byla původně dvoutrídňá, poté trojtrídňá. V dalších letech měla škola až do roku 1920 400 - 450 žáků.⁴³ V roce 1920 byla ve Zdíkově zřízena také občanská – měšťanská škola. Umožnil to výnos ministerstva školství a národní osvěty z 20. března 1920. Jako prostory školy posloužila budova zámku.⁴⁴

41 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 55

42 Srov. MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdíkova*, s. 63, 64

43 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 57

44 Srov. MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdíkova*, s. 101

Již roku 1869 fungovala ve Zdíkově pošta, která byla o tři roky později vybavena telegrafem.

V roce 1910 byla v obci zřízena první lékařská klinika. Lékařem byl MUDr. Bernard Pazourek z Husince. Jeho služeb využívali i obyvatelé sousední obce Stachy.⁴⁵

Ojedinělým fenoménem v této oblasti byli v 19. a na počátku 20. století tzv. „světáci“. Je známo, že pracovních příležitostí zde moc nebylo. Průmysl tu téměř chyběl a zemědělství skýtalo možnost obstojné obživy jen pro pár vyvolených. Hrstka statečných se vrhala do domácké řemeslné výroby, díky čemuž jsou dnes známé třeba šumavské dřeváky (prostá obuv vyrobená ze dřeva). Vyráběly se též košíky, košťata, šindele, dřevěný drát apod. To ale na uživení většinou nestačilo. Postupem času začalo více a více nejdříve mladých mužů, poté i otců od rodin a nakonec (počátkem 19. století) i žen odcházet za prací „do světa“. Po polovině 19. století, kdy se změnila společenská situace, začali tedy lidé ze Zdíkova jezdit do Bavorska, Saska, ale třeba i do Ruska, Srbska nebo Haliče pracovat jako tesaři, zedníci, štukatéri a fasádníci. Ti „umělečtější“ zaměřeni nabízeli své, většinou hudební, služby cirkusům a jezdili s nimi po celém světě. Počátkem 19. století zůstávaly v „sezóně“ ve vesnici pouze starší ženy, děti a starci. Ve 30. letech 20. století pak značná část šumavských řemeslníků jezdila „budovat Prahu“. Stavební ruch v hlavním městě byl v té době značný a řemeslníkům zajišťoval dobré výděvky.⁴⁶ Na toto téma byla ostatně natočena skvělá komedie „Světáci“ režiséra Zdeňka Podskalského.

Řada „světáků“ se také podílela na politické činnosti v obci. Zdíkovští dělníci se počátkem 20. století začali všelijak sdružovat a spolčovat. To mělo za následek vznik místní organizace Sociálně demokratické strany dělnické roku 1907. Ve Volbách v roce 1913 i 1919 byla tato strana velice úspěšná. Zvláštní je, že v následných volbách, konaných v roce 1923, již nekandidovala. Příčinou mohlo být ideové rozdělení „sociální demokracie“ na státní úrovni na levice a pravici. V květnu 1921 pak z tohoto levého křídla vznikla Komunistická strana Československa (dále jen KSČ). Levicově smýšlejících sociálních demokratů bylo ve Zdíkově poměrně dost a tak 20. května 1921 vznikla i místní organizace KSČ, která ve volbách v roce 1923 získala ve Zdíkově nejvyšší počet hlasů.⁴⁷

45 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 59

46 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 205

47 Srov. MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdíkova*, s. 134,135,136

1.6 Zdíkov od roku 1914 po současnost

1.6.1 Válečné a meziválečné období na Zdíkovsku

I. světová válka zasáhla Zdíkovsko výrazným způsobem. Povolávací rozkaz obdrželo veliké množství místních mužů. Většina z nich se dostala na ruskou frontu a mnoho z nich se do své domoviny již nevrátilo.⁴⁸ Někteří také bojovali na jihu a na západě (Srbsko, Dalmácie, Slavonie, Benátsko, alpské Tiroly, francouzská bojiště na Somně, u Verdunu a Arasu). Celkem odešlo ze Zdíkovska bojovat asi 500 – 550 mužů (včetně legionářů), což je v poměru k celkovému počtu obyvatel obrovské číslo. Po založení samostatného českého státu byly padlým hrdinům zhotovovány pomníky v takřka každé vesnici.⁴⁹

Venkovské obyvatelstvo bylo také sužováno vojenskou zásobovací povinností. V říjnu 1914 obdržel starosta Rudolf Gabriel tzv. „válečný přípis“ od okresního hejtmanství v Prachaticích, týkající se potravinového zajištění zásob ve Zdíkově. Představitelé obce prohlásili, že ve Zdíkově žádné zásoby nejsou, protože mnoho lidí je zcela nemajetných, obec je přelidněná a půda neúrodná. Roku 1914 byla úroda potlučena kroupami a nečinila tudíž ani čtvrtinu průměrného výnosu.⁵⁰

V srpnu 1914 byli za „politický delikt“ obžalováni a rok žalářováni starosta Rudolf Gabriel a činovník Sokola a učitel Josef Hypša.⁵¹

Třináctého listopadu 1914 se do obce nastěhovalo celkem pět rodin haličských uprchlíků, poněvíc židovského vyznání. Byly rozmístěny různě po staveních. O dva dny později byl na zasedání obecního zastupitelstva podán návrh, aby bylo okresní hejtmanství v Prachaticích vyrozuměno, že obec již není schopná přijímat další uprchlíky a byl podán návrh, aby obec požádala hejtmanství o přísun potravin ze státních prostředků. Dne 17. 1. 1915 byl v místním pivovaru zřízen lazaret pro válečné rekonvalescenty s celkovým počtem 60 lůžek.⁵²

Konec války (28. 10. 1918) byl pak mohutně oslavován. Radost českých obyvatel se násobila vznikem samostatného českého státu. Ve Zdíkově se slavilo hned osmadvacátého října v hostinci u Humláků, kam došel slavnostní průvod, k němuž vlastenecky promluvil dříve vězněný učitel Hypša.

48 Tamtéž, s. 147

49 Tamtéž, s. 148

50 Srov. PAMĚTNÍ KNIHA OBCE ZDÍKOVA., František Železný, psáno od r. 1920. s. 134

51 Srov. MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdíkova*, s. 140

52 Tamtéž

Kromě vojáků bojujících v rakousko-uherské armádě se do svých domovů navraceli také legionáři, kterých bylo na Zdíkovsku velké množství.⁵³

„Velká válka“, jak se první světové válce přezdívá, tak razantně ovlivnila následující vývoj nejen Zdíkovska.

Meziválečné období bylo v české společnosti vnímáno především jako „budování republiky“. Obnovovala se například činnost spolků a především se nastavovala a tříbila politická situace v zemi. Dvacátého listopadu roku 1920 podal okresní hejtman v Prachaticích politické hlášení prezidiu zemské správy, kde mimo jiné stálo: *„Šumavský kraj kolem Zdikova, Račova, Putkova a ostatních nejbližších obcí zachvácen je očividně hnutím bolševickým. Obyvatelstvo tohoto kraje tvoří většinou tak zvaní světáci, nejvíce zedníci, hudebníci a jiného druhu dělníci, kteří od časného jara do zimy bývali v Německu a navrátili se na podzim utráceli v zimních měsících svoje úspory, jednak ve svých rodinách, jednak v hostincích. Toto obyvatelstvo, jež je v přítomné době následkem nemožnosti odjezdu do ciziny ve značném nedostatku, je snadno přístupno podvratným žvlům a také se již pro bolševizaci otevřeně přihlásili.“*⁵⁴

Od roku 1919 se v celém Československu začal oslavovat 1. květen jako „svátek práce“, tehdy nazývaný „Dělnický svátek První Máj“. Především místní (zdíkovská) organizace sociální demokracie se zasadila o veliký rozmach tohoto svátku na Zdíkovsku. Přípravy začínaly vždy minimálně s týdenním předstihem tak, aby byla „prvomájová“ slavnost mohutná a důstojná.⁵⁵

V roce 1922 vstoupila většina levicově orientovaných sociálních demokratů do KSČ. Počet jejích členů byl na Zdíkovsku extrémně vysoký⁵⁶ a ve volbách následujícího roku získala největší počet zastupitelských míst (9 z celkových 30).⁵⁷ Ve volbách o čtyři roky později si svou pozici ještě upevnila, když získala 13 z celkových 30 míst.⁵⁸

KSČ pořádala různé schůze, na níž se probíraly hlavně socioekonomické problémy tehdejší společnosti, která se zmítala v ekonomické krizi, ale třeba i perzekuce strany. Na jedné takové schůzi roku 1930 vystoupil i senátor Schwamberger

53 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 69

54 Tamtéž, s. 76

55 Srov. MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdikova*, s. 159

56 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 76

57 Srov. MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdikova*, s. 177

58 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 77

z Vimperka. Po jejím skončení následoval slavnostní průvod do Jaroškova, který byl četnictvem rozehán, neboť nebyl úřady schválen.⁵⁹

V letech 1930 – 1935 se tedy v životě zdíkovského obyvatelstva naplno manifestovaly důsledky hospodářské krize. Živnosti stagnovaly a nezaměstnaných přibývalo. Jedním z krátkodobých řešení byly tzv. nouzové práce, při kterých šlo například o rozšiřování a úpravu cest. V roce 1934 se na nich podílelo 270 zdíkovských nezaměstnaných. Roku 1937 byla zahájena výstavba obranné linie bojových pevností podél československých hranic s Německem, kde i někteří muži ze Zdíkova našli pracovní uplatnění.⁶⁰

Pochopitelně ani Zdíkovsku, rozléhajícímu se v blízkosti německých hranic, se nevyhnuly tragické události roku 1938. Vojenské jednotky, připravené k boji, musely již 3. října opustit Vimperk. Vojsko, tvořené cyklistickými oddíly, dragouny a několika tanky, táhlo přes Zdíkov směrem do vnitrozemí. Zdíkov samotný nakonec Němci zabrán nebyl, takže se stal součástí protektorátu Čechy a Morava. Zabrána byla ovšem větší města v pohraničí (Vimperk a Prachatice), čímž byl Zdíkov fakticky začleněn do politického okresu Strakonice a sousedního okresu Volyně. V letech 1942-1943 protektorát zrušil obecní samosprávu. Klíčovým výsledkem tohoto zrušení byla skutečnost, že obce již nesměly svévolně nakládat se svým majetkem. Na místa starostů byli dosazeni tzv. vládní komisaři. Za předpokladu loajality k protektorátnímu zřízení se jimi mohli stát dosavadní starostové, jak tomu např. v Masákově Lhotě (František Bauer) skutečně bylo. Ve Zdíkově byl starosta Alois Rataj nahrazen vládním komisařem Johannem Horeischem (do příchodu Němců se psal Jan Horejš).⁶¹

1.6.2 Zdíkovsko v letech 1945 – 1989

Již v den osvobození Zdíkovska (7. 5. 1945) začaly ve všech jeho obcích a osadách vznikat národní výbory. Ty měly být jen dočasné a jejich hlavní úlohou byla celková stabilizace společenské i politické situace. Složení národních výborů nevzniklo z demokratických voleb, nýbrž na základě místní situace. Ve Zdíkově samotném například vznikly hned dva národní výbory. Do čela prvního usedl učitel Joseh Hypša, tomu druhému „šéfoval“ dělník Josef Vacík.

59 Tamtéž, s. 79

60 Tamtéž, s. 81

61 Tamtéž, s. 84

Již v květnu 1945 se začala obnovovat politická aktivita na Zdíkovsku. V červnu byla obnovena činnost KSČ a ještě v témže roce také činnost Československé strany sociálně demokratické (v roce 1945 sloučena s KSČ), České strany národně socialistické a České strany lidové. Místní organizace těchto stran po roce 1948 bohužel zanikly. Po volbách do „*Ústavodárného shromáždění Československé republiky*“, ve kterých jasně zvítězili komunisté, se podle jejich výsledků rovněž rekonstruovalo složení národních výborů. Ve Zdíkově místní organizace KSČ získala dvanáct mandátů, ostatní strany po dvou. Předsedou národního výboru se stal opět Josef Vacík, místopředsedou František Franta. V letech 1950 – 1954 zastávala funkci předsedkyně místního národního výboru Emilie Martínková.⁶²

Na počátku 50. let proběhlo ve Zdíkově veliké množství kulturních akcí. Místní odnož KSČ se opravdu činila. Uvedu pár příkladů: oslava narozenin generalissima Stalina (16. 12. 1950), Pochod míru (22. 4. 1951), Běh vítězství (6. 5. 1951) a mnohé další.⁶³

S nastupující totalitní formou „*vlády jedné strany*“ přibývalo v celé zemi lidí, kteří se pokoušeli dostat za hranice republiky. Na jedné straně utíkali lidé, kteří se báli, že budou komunistům politicky nepohodlní, na druhé ale i ti, kterým zkrátka totalitní režim bránil v osobním růstu a realizaci.

Tito lidé k útěku využívali místních převaděčů, kteří okolní příhraniční krajinu dokonale znali. Ve Zdíkově k nim patřili automechanik Josef Randák a hajný František Randák. V souvislosti s převáděním přes hranice se také hovoří o tzv. pašerácích, kteří obchodovali s různým nedostatkovým zbožím. Pašerákům, převaděčům a jejich klientům poskytoval přístřeší a úkryt pan Petr Lampa ze Zdíkovce, který tam provozoval obchod se smíšeným zbožím.⁶⁴

Pro tuto činnost mělo ovšem pochopení i množství příslušníků Sboru národní bezpečnosti (dále jen SNB), obzvláště těch, kteří sloužili jako četníci již před druhou světovou válkou. S komunistickou diktaturou nesouhlasili. Navenek projevovali loajalitu a soudržnost se státním aparátem, ale v praxi sloužili právě obyčejným lidem a hlavně jejich touhám po svobodě. Jedním takovým byl i zdíkovský rodák Josef Dušek, který roku 1946 obsadil místo vrchního velitele SNB v sousedních Stachách. Po únorových událostech roku 1948 se SNB, alespoň zde v pohraničí, rozdělila na dva

62 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 86, 87

63 Tamtéž, s. 88

64 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 88

tábory. Jedni převaděčům a uprchlíkům (samozřejmě skrytě) pomáhali, druzí (většinou ti, kteří před válkou ještě nesloužili) byli oddaní současnému politickému systému. V obou táborech samozřejmě existovaly výjimky, které, takříkajíc, potvrzovaly pravidlo.

Podle bývalého zástupce velitele klatovské SNB, Emiliána Bejčka, patřil Dušek jasně k těm, kteří před převaděčstvím „přivírali oči“. Když přijel nadporučík Bejček na kontrolu, požádal ho Dušek o změnu pracovního místa. Jako důvod uvedl, že si již s převaděčstvím a pašeráctvím neví rady. Bejček Duškův návrh konzultoval s podplukovníkem Havlíčkem. Ten návrh jednoznačně zamítl s odůvodněním, že chce mít na Stachách „svoje lidi“ a ne fanatické komunisty, kteří by mohli napáchat nepředstavitelné škody. Uvedu pouze jediný příklad napomáhání převaděčské činnosti. Prachatická Státní bezpečnost projevovala jistý zájem o chataře ze Zadova, jakéhosi Františka Měrku. Ten převaděče a jejich klienty ukrýval. S klatovskými muži v řadách SNB udržoval přátelské vztahy. Po jeho zatčení se Havlíček, Bejček i Dušek rozjeli do Prachatic a zinscenovali skvělé ochotnické vystoupení, do jehož hlavní role dosadili zadrženého Měrku coby jejich důležitého agenta. Po několika dnech byl Měrka propuštěn na svobodu. Poté bylo nutné opravdu opatrného jednání všech zúčastněných. Přes veškerou opatrnost se nakonec všichni tři sešli u jednoho soudu. Duškovi se dostalo exemplárního potrestání – dva a dvacet let odnětí svobody, ztráta veškerého majetku a zbavení občanských práv na deset let. Ani jeho rodina neušla represím.⁶⁵

Téměř celá padesátá léta se zdíkovský národní výbor věnoval výhradně tomu, jak zlepšit zemědělskou činnost. Program schůzí zahrnoval například kontrolu dodávek, problémy spojené s přemnožením mandelinky bramborové, senoseče atd. Když se zemědělská činnost ustálila a získala jakýsi rutinní charakter, začal výbor řešit péči o obecní majetek a zvelebování vesnice. Řekněme, že tato činnost započala koncem padesátých let.⁶⁶

Roku 1964 se stal předsedou národního výboru dosavadní tajemník Josef Voldřich. I na Zdíkovany dopadla tíha srpnových událostí roku 1968. Vystávala otázka, proč sem vůbec vojska Varšavské smlouvy přijela. Tato událost zdíkovskou společnost do jisté míry rozdělovala. Jedni osočovali komunisty a vyčítali jim, kam

⁶⁵Srov. JIŘÍK, V. *Šumavská odysea*, s. 171, 172, 173, 174

⁶⁶Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 91

republiku za dvacet let vládnutí přivedli. Ovšem v tehdejší, vskutku „rudém“, Zdíkově se hlasitě dral na světlo světa i takový názor, že ti „spojenci“ měli u nás být už dávno.⁶⁷

Na počátku sedmdesátých let existovala ve Zdíkově řada spolků a organizací. Z politických organizací to byla především místní organizace KSČ, která zaštiťovala provoz místního uskupení Svazu socialistické mládeže (SSM) a Svazu československo-sovětského přátelství (SČSP). Z kulturně-spoločenských svazů a spolků by nás mohl zajímat třeba Československý myslivecký svaz, emancipaci místních dívek, žen a slečen dokládá existence Českého svazu žen a co nás zajímá především, s ohledem na téma této práce, je Tělovýchovná jednota Sokol, čítající na počátku sedmdesátých let 170 členů. Tehdejší předsedou byl Miloš Chamra, který tuto pozici zastával bezmála čtyřicet let.⁶⁸

Velkých změn Zdíkov dostal v letech 1976 – 1981. Volební program pro toto období byl z hlediska rozvoje obce zásadní. Bylo postaveno víceúčelové kulturní zařízení (kino), dokončila se stavba tělocvičny základní školy, byl vybudován vodojem, postavilo se 28 bytových jednotek, vystavěna byla nová budova mateřské školy, byla opravena budova zámku.⁶⁹

K hlavním pracovním příležitostem v osmdesátých letech dvacátého století patřil ve Zdíkově podnik *Šumavan Vimperk*, který měl ve Zdíkově svou provozovnu. Šily se zde pánské i chlapecké košile a dámské halenky, které byly určeny pro tuzemský trh a pro vývoz do Sovětského svazu. Dále tu měl svou provozovnu *Koždělný a gumárenský podnik*, který se zabýval převážně čalouněním a zmínit je nutno také *JZD Rudý říjen*, které tehdy mělo přibližně 180 pracovníků.⁷⁰

Zdíkovsko mělo také na tehdejší dobu poměrně hustou obchodní síť. Bylo tu několik prodejen potravin, prodejna obuvi a textilu, drogistická prodejna, železářství, elektro, ale byl zde k dostání třeba i stavebnický materiál. Co se týká služeb, v Domě služeb se provozovala sběrna a čistírna šatstva, sběrna pro opravu obuvi, holičství a kadeřnictví, sklenářství, elektroservis, dámská krejčová a květinářství. K dispozici byl nový hotel Šumava, jehož služeb využívali výhradně turisté z tehdejší Německé demokratické republiky. Každá osada měla vlastní pohostinství. V druhé polovině

67 Tamtéž, s. 95

68 Tamtéž, s. 98

69 Tamtéž, s. 99

70 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 100

osmdesátých let začala hrstka místních v rámci mírného uvolnění na povolení národního výboru soukromě podnikat.⁷¹

1.6.3 Zdíkovsko od Sametové revoluce do současnosti

Zejména mezi staršími občany byly zprvu listopadové události roku 1989 přijímány s rozpaky. Na venkov se dostávaly zprvu jen zkreslené informace z televize a rozhlasu. Občas přinesl jasnější a pravdivější informace nějaký student. Až 7. 12. 1989 se ve Zdíkově konalo 1. zasedání Občanského fóra (dále jen OF). Zúčastnilo se jej 75 občanů. Mluvčími OF se stali Jaromír Šebánek a S. Kolář. Spolupráce s MNV probíhala bez problémů, rychle a věcně. Druhého zasedání o pět dnů později se již zúčastnilo 115 lidí. Od ledna roku 1990 se na řízení obce začala podílet vedle MNV iniciativa OF.

První porevoluční volby do obecních zastupitelstev se konaly 24. 11. 1990. OF získalo ve Zdíkově dvanáct mandátů z celkových patnácti možných. Dva získala KSČ, poslední zbylý obsadil nezávislý kandidát Jiří Had. Prvním starostou se stal Jan Petřů.

Po otevření hranic se především šikovným řemeslníkům nabízela možnost dojíždět za prací do nedalekého Německa. Tuto možnost využily přibližně dvě desítky mužů ze Zdíkova. U našich západních sousedů si měsíčně přišli v přepočtu na šedesát až osmdesát tisíc korun, což byl při průměrném českém platu 3500 Kčs obrovský nadstandard. Začalo se samozřejmě rozvíjet i soukromé podnikání.⁷²

Volby do obecního zastupitelstva v roce 1994 i 1998 vyhrála místní organizace Občanské demokratické strany (dále jen ODS). Starostou byl v obou obdobích Jan Petřů, který získal rekordní počet hlasů (705). Devadesátá léta ve Zdíkově byla ve znamení vzniku nových živností. Některé se ujaly a jiné zanikaly.

První volby nového tisíciletí v roce 2002 skončily úspěchem *Sdružení nezávislých kandidátů*, kteří získali pět mandátů, tedy o jeden méně, než vítězná ODS. Do zastupitelstva za toto sdružení se tak dostali Dagmar Kjučuková, Mgr. Roman Šebánek, Mgr. Hana Hráčková, Ing. Vladimír Pešl a Pavel Chán. Z řad ODS to byli Mgr. Václav Kyznar, Jan Petřů, Jiří Pešek, Ladislav Bořík, Vlastimil Kůs a Ing. Venuše Plchotová. Ti byli doplněni komunisty Václavem Martínkem, Vladimírem Závorou, Jindřichem Vítovcem a Petrem Růžičkou.

71 Tamtéž, s. 101, 102

72 Tamtéž, s. 104, 105

V roce 2003 se Zdíkov dostal do obvodu obce s rozšířenou působností Vimperk. Vlivem zrušení okresů jako správních jednotek přešla část povinností na krajské úřady a část právě na obce s rozšířenou působností.⁷³

Z voleb konaných v roce 2006 vzešel nový starosta. Stal se jím Mgr. Zdeněk Kantořík. Ten si své volební období následně, shodně jako předešlý Jan Petřů, ještě dvakrát zopakoval. Z jeho působení uvádím pouze skromný výčet toho, co se ve Zdíkově událo, zvelebilo či postavilo: rekonstrukce základní školy (2008), nová čistírna odpadních vod a dokončení kanalizační a vodovodní sítě na Zdíkovsku (2014-2015), postavení *Domu klidného stáří* (2016).⁷⁴

Od roku 2018 je zdíkovským starostou Mgr. Roman Šebánek.

2 Historie Sokola v českých zemích

2.1 Historie pohybové kultury a sportu

2.1.1 Tělesná kultura od jejího vzniku do středověku

Vznik tělesné kultury a výchovy sahá až do počátku života lidí na Zemi. Její vývoj je spjat se společenským vývojem. Rozvíjení tělesné kultury mělo v minulosti několik hlavních charakterů a funkcí jako je boj, práce, obřadní rituály nebo zábava.⁷⁵

Učení se tělesným dovednostem byla rozhodující součást výchovy především v naprostém počátku lidské existence, kdy byl život po fyzické stránce nesmírně náročný. Záměrně se rozvíjely lokomoční pohyby jako chůze, běh, skok, lezení a plavání. Dále se výchova soustřeďovala na speciální pohyby používané v boji a při lovu (házení kameny, chytání drobných zvířat, boj a zápas beze zbraně nebo s primitivním prostředkem, ovládání kyje, sekání nebo střelba z luku). Důkazy o existenci takové výchovy přinášejí malby na stěnách jeskyní (např. norský ostrov Rödöby – lovci na lyžích).

⁷³ Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 112

⁷⁴ Tamtéž, s. 113-121

⁷⁵ Srov. CHOUTKA, M. *Teorie a didaktika sportu*, s. 15

Vrcholem rodové výchovy (předávání zkušeností) byly tzv. *iniciační slavnosti*, při kterých měl dospívající muž předvést své pohybové dovednosti a prokázat odvahu. V Polynésii či Mikronésii, u kmenů žijících tradičním způsobem života, se v téměř nezměněné podobě zachovaly dodnes. Příkladem budiž skok z třicetimetrové věže, kdy má zkoušený obvázané kotníky provazem z přírodních materiálů (obdoba dnešního bungee-jumpingu).⁷⁶

Tělesná cvičení se pak více vyvíjela ve vyspělejších civilizacích starověku. Například ve starověké Číně znali a využívali již roku 3000 př. n. l. soustavu léčebné a zdravotní gymnastiky (Kung-fu), z které vyrůstaly zase nové soustavy. Těch využívali např. mniši v kláštorech. Cvičily už i děti. Vznikla zde i velice obsáhlá soustava bojových umění, která pak pronikala do Japonska a Koreje, kde se dále rozvíjela. Za zmínku stojí samozřejmě také starověká Indie, kde se ve 2. tisíciletí př. n. l. zrodil systém jógy.⁷⁷ Indický výchovný systém zahrnoval i jakýsi desetiboj, který se skládal z pěti fyzických a pěti duševních nebo rozumových disciplín. Tělesného rozvoje bylo samo sebou zapotřebí také v otrokářských civilizacích jako byl starověký Egypt nebo oblast Mezopotámie (Sumer, Babylon, Asýrie). Bylo totiž žádoucí, aby si otrokáři udrželi moc nad stále zvyšujícím se počtem otroků. V Egyptě se rozvíjela především gymnastika, plavání, veslování a vedle toho příprava k boji. I proto Egypt vždy disponoval silnou armádou.⁷⁸ Ve třetím tisíciletí př. n. l. se rovněž začala rozvíjet první civilizace v Evropě. Byla jí Kréta, která tvořila pomyslný most mezi východními kulturami a Evropou. Zde mají své kořeny gladiátorské hry, tvořené výlučně boxerskými a zápasnickými scénami. Na žádných slavnostech, v té době na Krétě konaných, nemohly chybět býčí zápasy. Býk byl pro Kréťany kultovním zvířetem.⁷⁹ Tato tradice se na Krétu dostala pravděpodobně z Indie, kde se jakási obdoba býčích zápasů konávala již ve třetím tisíciletí př. n. l.⁸⁰

Z Kréty se postupně soustavy tělesných cvičení začaly dostávat na pevninskou Evropu, konkrétně do starověkého Řecka a následně do Říma. Tělesná výchova a kultura starověkého Řecka se stala nejvyspělejším tělovýchovným systémem své doby a v podstatě jím zůstala až do vzniku anglického sportovního a herního systému. Staří

76 Srov. ŠTUMBAUER, J. *Soubor vybraných přednášek ze světových dějin tělesné výchovy a sportu*, s. 11, 12, 13

77 Tamtéž, s. 15, 21

78 Srov. PERÚTKA, J. a kol., *Malá encyklopédia telesnej výchovy a športu*, s. 16, 17

79 Srov. ŠTUMBAUER, J. *Soubor vybraných přednášek ze světových dějin tělesné výchovy a sportu*, s. 27

80 Srov. PERÚTKA, J. a kol., *Malá encyklopédia telesnej výchovy a športu*, s. 17

Řekové ctili ideál tzv. kalokagathie (kalos = krásný a agathos = dobrý).⁸¹ Rozeznávaly se dva základní typy tělesné výchovy. Proslulou spartskou výchovu netřeba představovat. Její účel byl výhradně vojenský. Zato athénská výchova byla daleko komplexnější a propracovanější. Nevýhodou však bylo, že neplatil pro dívky. Roku 776 př. n. l. se konaly vůbec první antické olympijské hry, které se, stejně jako dnes, opakovaly každé čtyři roky. V době her býval vyhlášen posvátný mír (tzv. ekecheiria).

82

Výhradně pro vojenské účely se rozvíjela tělesná kultura ve starověkém Římě. Mládež se učila pochodovat, zdolávat překážky, skákat (i za pomoci tyčí), šermovat, zápasit nebo plavat. V Římské říši se ale stavěly i míčovny, ve kterých se provozovaly míčové hry, které se zde těšily veliké oblibě. Římané také neskrývali obdiv k řeckým olympijským hrám. Pořádali dokonce i své vlastní hry, např. Květinové. Největší zájem byl však o tzv. gladiátorské hry. Šlo o poměrně krutý boj, který obvykle končil smrtí jednoho nebo i více gladiátorů. Ty se konaly v amfiteátrech. Nejznámějším z nich je Koloseum v Římě, které ve své době dokázalo pojmout až 80 000 diváků. Největší část gladiátorů tvořili otroci, dále zločinci, kteří v hrách bojovali o svobodu, ale našli se i dobrodruzi, kteří se her zúčastňovali dobrovolně.⁸³

Středověká tělesná kultura se nesla ve znamení rytířství. Rytířské řády měly za úkol zajišťovat stát po vojenské stránce. Kromě výcviku k boji byla součástí výchovy příprava na společenský život. Odtud termín „rytířské chování“. Rytíři pocházeli zcela výlučně z řad šlechty. Museli plnit tzv. sedmero rytířských ctností. Pět fyzických (světských) – jízda na koni, šerm, plavání, lukostřelba a zápas a dvě duševní – hra v šachy a veršování. Velmi oblíbené byly rytířské turnaje, jejichž počátek sahá do 9. století n. l. Nejvíce se rozvíjely ve Francii.⁸⁴

Zajímavou část tělesné výchovy tvořily zpočátku hlavně ve Francii a Anglii míčové a jiné hry, připomínající například dnešní tenis či fotbal. Po římském vzoru zde vznikaly stále dokonalejší míčovny. Anglie bývá označována jako „kolébka sportu“. Mnozí odborníci se shodují, že důvodem její sportovní vyspělosti by mohla být izolovanost Anglie od zbytku Evropy a s tím související fakt, že se Angličané nemuseli

81 Srov. ŠTUMBAUER, J. *Soubor vybraných přednášek ze světových dějin tělesné výchovy a sportu*, s. 36

82 Tamtéž, s. 41, 46

83 Tamtéž, s. 73, 75

84 Srov. ŠTUMBAUER, J. *Soubor vybraných přednášek ze světových dějin tělesné výchovy a sportu*, s. 95, 96

tolik starat o vojenskou (hlavně pěší část armády) výchovu, jako jinde v pevninské Evropě.⁸⁵

2.1.2 Období humanismu a následný vznik novodobých tělovýchovných systémů

V období humanismu přibývalo vzdělaných a učených myslitelů, kteří si uvědomovali, že je nezbytné zařadit tělesnou výchovu do pedagogické praxe. V Itálii to byli např. vynikající malíř, sochař, vynálezce myslitel Leonardo da Vinci nebo pedagog a humanista V. Ramboldini da Feltre. Ve Španělsku se o rozmach tělesné výchovy a o její zařazení do vyučovacích předmětů na dvorech tehdejší šlechty zasadil L. Vives (1492-1540). Nutnost harmonického fyzického i duševního rozvoje člověka zmiňoval ve svých dílech i J. A. Komenský (1592-1670). Z francouzských myslitelů bychom neměli opomenout J. J. Rousseaua a jeho pedagogické dílo *Emil, čili o výchově*. Dalšími významnými pedagogy a mysliteli té doby byli Francis Bacon, John Locke nebo Thomas More.⁸⁶

V Německých zemích se počátkem 19. století začalo rozvíjet tzv. turnerství (turn = cvičit). Zpočátku toto cvičení obsahovalo základní pohyby jako chůze, běh, skoky, překonávání překážek atd. Němečtí cvičitelé byli vskutku horliví. Netrvalo dlouho a bylo vynalezen první gymnastické náradí jako kruhy, koza, kůň, bradla, odrazový můstek apod. Jako první se začal o rozvoj cvičení zasazovat Johann Gottlieb Fichte, filosof a první rektor tehdy nově založené univerzity v Berlíně. Chtěl tak reagovat na Napoleonův nátlak, který byl v té době značný.⁸⁷ Vytvoření tohoto cvičebního systému si vzali za své Fridrich Ludwig Jahn (1778-1852) a Ernst Wilhelm Eiselen (1792-1846). Zpočátku se cvičilo jen na venkovních cvičištích (tzv. Turnplatz), později v uzavřených prostorách (běžné sály a nově budované tělocvičny). Turnerské hnutí se rychle rozšiřovalo do celého Německa, hlavně mezi studenty. Jako školní učební předmět ustanovil Jahn – Eiselenův systém Adolf Spiess. Rozlišoval přitom chlapecký a dívčí tělocvik. Německo se stalo kolébkou novodobé tělesné výchovy.⁸⁸ Dalším významným systémem byl *švédsky léčebný tělocvik*. Nebyl zaměřen ani politicky, ani ideově. Důvodem byla skutečnost, že Švédsku se vyhýbaly válečné konflikty. Zároveň byla ve

85 Srov. PERÚTKA, J. a kol., *Malá encyklopédia telesnej výchovy a športu*, s. 23, 24

86 Tamtéž, s. 26, 26, 27

87 Srov. PERÚTKA, J. a kol., *Malá encyklopédia telesnej výchovy a športu*, s. 28, 29

88 Srov. ŠTUMBAUER, J. *Soubor vybraných přednášek ze světových dějin tělesné výchovy a sportu*, s. 199

Švédsku vysoká úroveň znalostí přírodních a lékařských věd. Cílem tohoto severského systému bylo vypěstovat zdravé, silné a souměrně vyvinuté tělo. Jeho zakladatelem byl Pär Henrik Ling. Své poznatky sepsal v odborných dílech Pravidla tělocviku (1836) a Všeobecné základy tělocviku (1840).⁸⁹ Dalším systémem je tzv. Francouzská přirozená metoda. Vytvořena byla důstojníkem námořní akademie v Lorientu, Georgesem Hébertem (1875-1957). Měla tři hlavní roviny – rozvíjení přirozených pohybů (chůze, běh, plavání, šplh), gymnastické základy a odpočinková složka (sport a hry). Typickou činností bylo šplhání do korun mohutných stromů nebo zlézání různých překážek.⁹⁰ Tělesnou výchovu na školách v zemích střední Evropy, včetně ČR ovlivnila tzv. Novorakouská metoda, která vycházela z díla Základy rakouské školní tělesné výchovy (1922). Jejími autory byly Karl Gaulhofer a Margarete Streicherová. Ti do systému zařadili různé letní i zimní výcvikové kurzy a pobyt v přírodě. Metoda rozlišovala 4 druhy cviků: vyrovnávací (odstranění tělesných vad), formovací (správné držení těla), výkonnostní (maximální výkon) a umělé (estetická funkce).⁹¹

2.1.3 Vznik a rozvoj sportu

Sport jak ho známe dnes, se začal vyvíjet v 18. a 19. století. Kolébkou sportu je, jak už víme, označována Anglie. Teorií proč tomu tak je, existuje mnoho. Jednou z nich je již zmíněná izolovanost Anglie od pevninské Evropy a faktory z toho vyplývající. Jiné teorie se opírají o odlišné klima Britských ostrovů nebo specifické povahové rysy Angličanů.

Sport lidem umožňuje seberealizaci, zábavu, vyžití. Svou funkcí téměř splýnul s funkcí hry a hlavně soutěže. Ostatní, dříve běžné, funkce (např. bojové) plní už jen v zemích třetího světa a diktaturách. Můžeme rozlišovat mezi sportem rekreačním a vrcholovým. Ten rekreační si často klade za cíl regeneraci fyzických sil po náročné práci a načerpání sil duševních. Mám na mysli tzv. aktivní regeneraci, kdy záměrně cyklicky zapojujeme jiné svalové skupiny než obvykle. Hlavní úlohou vrcholového sportu jako fenoménu je pobavit diváka.⁹² Troufám si tvrdit, že úroveň, na které je většina divácky populárních druhů sportu dnes, již má s fyzickým (a často i psychickým) zdravím sportovců pramálo společného.

89 Tamtéž, s. 207

90 Tamtéž, s. 215

91 Tamtéž, s. 219

92 Srov. CHOUTKA, M. *Teorie a didaktika sportu*, s. 62

Vzrůstající tendence rozvoje a s ním související popularity sportu měla za následek vznik mezinárodních sportovních federací. Z obsáhlého výčtu uvedu několik příkladů: Evropská federace gymnastiky (1881), Mezinárodní fotbalová federace (FIFA-1904), Mezinárodní federace ledního hokeje (LIGH-1908) nebo Mezinárodní federace lyžování (FIS-1910).⁹³ Kuriozitou je, že Čechy se staly po Francii druhým zakládajícím členem Mezinárodní hokejové federace (15. 11. 1908), přičemž neměly žádný vlastní hokejový svaz, neměly v podstatě ani jediného hokejistu, ba dokonce ani jedinou hokejku nebo puk.⁹⁴

Utváření mezinárodních sportovních federací a celkový rozvoj sportu byly hlavním podnětem pro obnovení tradice olympijských her. Záslouhou Pierra De Coubertina se v Paříži konaný „Mezinárodní kongres pro studium a propagaci amatérských zásad“ změnil na Kongres pro obnovení olympijských her a francouzský aristokrat baron De Coubertin je fakticky označován jako zakladatel novodobých olympijských her. Ty první se konaly v roce 1896 v Aténách. Nepovažovaly se za soutěž národů, nýbrž jednotlivců. Zvláštní důraz byl také kladen na amatérismus účastníků. Coubertin nahlížel na sport jako na symbol vrozeného instinktu a volnosti člověka. Pro myšlenku obnovení olympijských her se nadchl také z důvodu, že dosavadní gymnastické systémy chápal jako příliš těsné produkty politických a ideových proudů. Do Mezinárodního olympijského výboru, který byl dvanáctičlenný, mimochodem přizval i českého gymnaziálního profesora PhDr. Jiřího Gutha (později Jiří Guth – Jarkovský). Ten se stal záhy jedním z jeho nejbližších spolupracovníků a přátel.⁹⁵ Ve 20. století se sportovní odvětví vyvíjela přímo skokově.

2.2 Miroslav Tyrš a jeho vliv na vznik Sokola

Miroslav Tyrš (původně Friedrich Emanuel Tirsch), ústřední postava založení Sokola, se narodil 17. 9. 1832 do rodiny německého zámeckého lékaře v Děčíně, v té době ve službách hraběte Franze Antona Thun-Hohensteina.⁹⁶ Jednalo se o ten samý šlechtický rod Thun-Hohensteinů, který vlastnil i zámek ve Zdíkově a jehož hlavní větev sídlila právě v Děčíně. Dětství Tyrš neměl zrovna ideální. Nebylo mu ještě ani

93 Srov. ŠTUMBAUER, J. *Soubor vybraných přednášek ze světových dějin tělesné výchovy a sportu*, s. 222

94 Srov. STRÁNSKÝ, J. *Historie československého a českého hokeje 1908-1999*, s. 9, 10

95 Srov. ŠTUMBAUER, J. *Soubor vybraných přednášek ze světových dějin tělesné výchovy a sportu*, s. 222, 223, 224

96 Srov. SAK, R. *Miroslav Tyrš*, s. 13

šest let a už byl sirotkem. Oba rodiče zemřeli na tuberkulózu. Malý Fritz se ocitl u svého strýce Friedricha nejprve v Karlových Varech, následně našli útočiště v Kropáčově Vrutici, malé vesničce mezi Mělníkem a Mladou Boleslaví. Jednalo se o malou osadu o 50 domech a 260 obyvatelích. V ryze českém prostředí se mladý Tyrš musel rychle přizpůsobit. Zanedlouho se opět stěhoval, tentokrát k dalšímu strýci do Prahy. Již v 9 letech zjišťoval, že ze své rodné němčiny dost pozapomněl. Ovšem svou pilností i nadaností vše lehce doháněl a patřil vždy k nejlepším žákům a studentům. Roku 1843 nastoupil ke studiu do Malostranského ústavu. Již ve čtvrté třídě si zamiloval řeckou kulturu a mluvil téměř plyně latinsky. Z malostranského gymnázia přešel do Akademického v Klementinu. Tento ústav byl díky jeho prefektům Klicperovi a Jungmanovi silně vlastenecký. Roku 1850 úspěšně odmaturoval. Od útlého dětství jej sužovaly různé tělesné neduhy. To jej přivedlo, na doporučení lékaře, k tělesnému cvičení, pro které okamžitě zahorel.

Po úspěšném odmaturování nastoupil na právnickou fakultu Karlovy univerzity, kam se tehdy uchýlovala většina vzdělané mládeže, která ještě neměla jasno, čemu konkrétně by se chtěla věnovat. Práva ho ovšem, mírně řečeno, nebavila a tak přestoupil na filosofickou fakultu, kde studoval filosofii a estetiku. Měl také smysl pro přírodní vědy jako chemie (tehdy nazývaná lučba), fyzika (silozpyt), astronomie nebo matematika. Pro tyto exaktní vědy se nadchnul právě pro jejich exaktnost. Nevěřil ničemu, o čem se sám nepřesvědčil. To mu umožňovalo zaujímat kritický postoj ke všem filosofickým proudům té doby. Zaujat byl například herbertismem, který se opíral o zkušenost. Nejvíce ho však přitahovala Schopenhauerova filosofie, která se opírala o vůli. Byl si sice vědom, že Schopenhauerova tvorba nedosahuje kvalit např. jeho milovaného Shakespeara nebo antických filosofů, ale právě jeho metoda, která pracovala s vůlí a představivostí, mu pomáhala překonávat těžké psychické stavy, které měly kořeny v jeho nešťastném dětství. Dále byl Tyrš ovlivněn například Puškinem, Lermontovem, Byronem, Kantem nebo Lessingem. Na počátku 60. let 19. století se mu dokonce v hlavě rodila myšlenka, že založí shakespearovský klub.⁹⁷

V roce 1855 studia završil první rigorózní zkouškou. Nacházel se však ve finanční tísní a proto se uchýlil vykonávat pozici vychovatele továrnických synů Eduarda Barthelmuse v Novém Jáchymově u Berouna. Zde se seznámil s Jindřichem Fügnerem (tehdy ještě Heinrich Anton Fügner), který se později stal druhým hlavním zakladatelem

97 Srov. SAK, R. *Miroslav Tyrš*, s. 15, 21, 22, 23

Sokola pražského, ale především Tyršovým nejbližším přítelem. V roce 1860 byl v Praze promován doktorem filosofie (PhDr.) a do Prahy se přestěhoval. V té době se již živil jako cvičitel tělocviku.⁹⁸

Vraťme se tedy zhruba o dvě desítky let zpět. Roku 1842 byl do Prahy pozván rakouský cvičitel a provozovatel vídeňského cvičitelského ústavu Rudolf von Stephany, který tu na jaře roku 1843 zřídil ústav obdobný. Právě tam se poprvé mladičkový Tyrš setkal s tělesným cvičením a nadchl se pro něj. O 3 roky později založil tělocvičný ústav Jan Malypetr, který se opíral o své zkušenosti ze zahraničí, především pak o metodu švédského léčebného tělocviku. Obdobou takových zařízení byl Schmidtův ústav, kam Tyrš rovněž docházel. Příznačný byl Tyršův zájem o harmonické rozvíjení těla a ducha. Byl fascinován antickým Řeckem a ideálem tzv. kalokaghatie.⁹⁹

Inspiraci nalézal i v turnerství, o které se cvičení ve von Stephanyho i Schmidtově ústavu opíralo. Zalíbila se mu myšlenka organizovaného rozvoje tělesných schopností jako obrana národa před útlakem zvenčí. Ve stále se radikalizující společnosti, kde začínala klíčit práce a kooperace českých národních obroditelů, se k této myšlence stále více upínal. Nutno podotknout jeden sociologický aspekt. Jedná se o tzv. *loajální zemské vlastenectví* („Böhme“). Většina Čechů a Němců žila vedle sebe v poklidu a vzájemné toleranci. Své vlastenectví lidé upínali spíše k zemi, ve které žijí, než k jednomu nebo druhému národu.¹⁰⁰

Vznik samostatného českého tělovýchovného spolku byl umožněn několika skutečnostmi. Po pádu Bachova neoabsolutismu se poměry ve společnosti stále více uvolňovaly.¹⁰¹ Původně se zamýšlelo, že by ve spolku cvičili Češi i Němci dohromady. Po různých neshodách byl ale v prosinci 1861 založen čistě německý spolek Prager turnverein (Pražský turnerský spolek).¹⁰² Češi nechtěli zůstat pozadu. Tyršova motivace založit ryze český spolek se opírala o jeho zaujetí pro řeckou antickou dokonalost člověka, obdiv k turnerskému hnutí a o český národní obroditelský záměr. K Fügnerovi a Tyršovi se brzy připojili bratři Eduard a Julius Grégrovi, kteří se starali o vydávání hlavního českého deníku (*Národní listy*). Julius byl vystudovaný právník a ve veřejném vystupování působil radikálněji než jeho bratr. Díky svým právnickým zkušenostem byl

98 Tamtéž, s. 26

99 Tamtéž, 31,32

100 Srov. SAK, R. *Miroslav Tyrš*, s. 51

101 Srov. Sokol. *Historie Sokola*. In: www.sokol.eu. [online]. 7. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

102 WAIC, M. *Tělovýchova a sport ve službách české národní emancipace*, s. 17

schopný vypracovat stanovy spolku a 17. 12. 1961 je odevzdal pražskému místodržitelství. To o 4 dny později vydalo povolení k založení „Tělocvičné jednoty pražské“. Ta měla ustavující valnou hromadu 16. 2. 1962 v Malypetrově ústavu v tělocvičně reálky v Panské ulici. Tento den je v historii zapsán jako vznik Sokola. Čekalo se, že jeho předsedou – starostou se stane český šlechtic radikálního smýšlení Rodolf Thurn – Taxis, který již jeden spolek založil (pěvecký Hlahol). Ovšem Tyrš ba i umírněnější z bratří Grégrů, Eduard, byli od začátku pro rozumného a velice schopného Fügnera.¹⁰³

Tak se také stalo. Název Sokol (zprvu Sokol pražský) dostal spolek až v roce 1864 a přišel s ním významný pedagog a politik Emanuel Tonner, který se narodil a vyrůstal ve Zdíkově. Některé zdroje uvádí, že jméno Sokol dostal podle revolucionářského hnutí v Černé hoře. Většina sokolských historiků se ale přiklání k vysvětlení pojmenování Sokola jako symbolu volnosti. První roky fungování spolku byly zasvěceny tomu, jak bude spolek vystupovat navenek. Probíhaly různé pře (hlavně mezi cvičiteli a politiky). Tyrš s Fügnerem chtěli jít apolitickou cestou. Opačně to koneckonců ani nešlo. Tehdejší zákony neumožňovaly, aby byl jakýkoliv spolek politicky orientován. Probíhaly debaty (i vášnivé), jak by měl vypadat jednotný kroj, debaty právě o názvu spolku atd. V první řadě ale šlo o to, aby byl spolek stále (alespoň navenek) apolitický a aby nebyl úřady rozpuštěn. Takže ať už se na jeho schůzích probíralo cokoliv, příliš dokladů o tom nemáme.¹⁰⁴

Roku 1863 byla postavena tělocvična Sokola – 1. sokolovna. Finanční prostředky obstaral Jindřich Fügner, který byl mimo jiné i finančníkem. Po tělovýchovné stránce se Sokol rozvíjel zpočátku pomalu. Na programu bylo spíše dostat ho do povědomí Čechů a tak se konaly např. různé pěší celodenní výlety. V tělocvičnách se cvičilo na prostných, na nářadí, ale cvičenci se věnovali úpolovým cvičením jako šerm, zápas nebo vzpírání. Nutné bylo také vytvořit literární základy Sokolského cvičení. O to se Tyrš postaral ve svém „Českém názvosloví tělocvičném“. Toto názvosloví je známo a používáno dodnes. Roku 1869 se Tyrš zasadil o vznik řeckého spolku. Spolu s Fügnerem tvořili ve vedení spolku skvělou dvojici. Tyrš byl idealistický snílek, avšak velmi pracovitý a činorodý, Fügner zas uměl jeho práci dodat potřebnou formu. Kdybychom měli použít příměr, Tyrš byl vynálezce a Fügner bohatý mecenáš, který

103 Srov. SAK, R. *Miroslav Tyrš*, s. 16, 17, 18

104 Srov. BURIAN Michal, 2020. Rozhovor s vojenským historikem, plukovník armády ČR. 14. 4. 2020

jeho nápady realizoval. Sokol se brzy začal rozšiřovat, nejdříve v rámci Čech, poté na Moravu a záhy i do zahraničí. Ljublaň, Vídeň, Lvov a Chicago byla první města ve světě, kde se sokolská myšlenka ujímala.¹⁰⁵ Sokolové měli také různá hesla jako „Tužme se!“, „Nazdar!“ nebo „Jedinec nic, celek vše“!. Mezi sebou se oslovovali „bratře“. V Sokole byl také bohatý společenský a kulturní život. Konaly se vzdělávací přednášky, hudební, divadelní a loutkové soubory, koncerty, plesy a zábavy.¹⁰⁶ Tradičním maškarním plesem byly tzv. „Šibřinky“ (ty se po vzoru Sokola pražského konaly i ve Zdíkově). Sokol byl v každé době průkopníkem, jak tvrdí současná starostka České obce sokolské (dále jen ČOS), Ing. Hana Moučková. Dokládá to např. existence Tělocvičného spolku paní a dívek pražských (1898).¹⁰⁷

Na podzim roku 1865 Fügner zemřel na otravu krve. To byla pro Tyrše obrovská rána. Sám ho popisoval jako nejslechetnějšího člověka, jakého poznal a to, že ho dosadil do čela Sokola, považoval za svůj největší úspěch. Sblížil se s jeho dcerou Renátou a v roce 1872 se vzali. Zanedlouho po svatbě se u něj objevily příznaky duševní nemoci, se kterou se odjel léčit do zahraničí. Sedmdesátá léta 19. Století se nesla ve znamení utužování sokolské myšlenky a její šíření ve světě. Vznikal tzv. „zahraniční Sokol“. V roce 1880 se Tyrš dočkal vysněné habilitace pro dějiny výtvarného umění a o 2 roky se ucházel o místo na filosofické fakultě Karlovy univerzity. To mu rakouské úřady podmínily zanecháním veškeré činnosti v Sokole. Tyrš považoval své dvacetileté působení v Sokole za dostačující a domníval se, že se bez něj spolek již obejde. Jeho úsudek se později ukázal jako správný.¹⁰⁸

V srpnu 1884 Tyrš odjel na léčebný pobyt do Rakouska. Ten se mu bohužel stal osudným, když 8. srpna 1884 utonul v řece Oetz. Sokolská myšlenka však žila dál.¹⁰⁹

2.3 Sokol od počátku 20. století do roku 1945

Na počátku 20. Století rakouské úřady činnost Sokola nijak neomezovaly. Všechny akce a výlety musely být sice předem nahlášené, ale tak to bylo u všech spolků, i německých. Po vypuknutí první světové války mnoho sokolů narukovalo do

105 Srov. SAK, R. *Miroslav Tyrš*, s. 88, 89

106 Srov. Sokol. *Historie Sokola*. In: www.sokol.eu. [online]. 7. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

107 Srov. MOUČKOVÁ Hana, 2020. Rozhovor se starostkou ČOS, členka výkonného výboru ČOV. 11. 5. 2020

108 Srov. SAK, R. *Miroslav Tyrš*, s. 71,72

109 Tamtéž, s. 145

císařské armády. Spousta z nich se však přihlásila k legiím V Rusku, Francii a Itálii. Ústředí ČOS se nechtělo dostat do hledáčku rakouských úřadů a proto projevovali loajalitu císařství, např. zřizováním lazaretů ve svých tělocvičnách.¹¹⁰

V listopadu 1915 sice došlo z iniciativy rakouských úřadů k rozpuštění ústředního výboru ČOS, na úrovni tělocvičných jednot Sokol pokračoval ve své činnosti.¹¹¹

Jako oprávněné se obavy úřadů ukázaly už 31. 8. 1914, kdy se z řad pařížského Sokola rekrutovali členové roty Nazdar. Ta se stala součástí francouzské cizinecké legie a vybojovala například bitvu u Arrasu.¹¹² Svoji pevnou pozici v ruských legiích zase dokládá skutečnost, že zde bylo zavedeno sokolské názvosloví a členové se oslovovali „bratře“ a používali i oslovení „Nazdar!“. Ke konci první světové války čítaly československé zahraniční legie kolem 100 000 mužů. To ocenil i T. G. Masaryk: "Bez sokolů by nebyly legie, bez legií by nebylo Československo."¹¹³

V den vyhlášení samostatného československého státu (28. 11. 1918) rozhodlo ústředí ČOS o zřízení tzv. „*Národní stráže*“, jakési mocenské složky typu armády. Legionáři, kteří měli tvořit základ armády nové, se totiž ještě nestačili vrátit do vlasti. Některým to (např. z ruského Vladivostoku) trvalo i tři roky. V období první republiky měl Sokol 52 žup (správních jednotek – spojovatele mezi ústředím ČOS a tělocvičnými jednotami). Každý 15. občan byl jeho členem. Sokol měl tedy něco okolo milionu členů. Z předválečných medailí, které českoslovenští sportovci přivezli z olympijských her, byla většina vybojována sokoly. Jeho role se ale neomezovala jen na sportovní a tělovýchovnou činnost. Staral se o společenské, kulturní, politické i ekonomické dění tehdejšího Československa.¹¹⁴ V celé zemi docházelo k výstavbě nových tělocvičen – sokoloven.

Neměl bych opomenout zmínit tzv. „všesokolské slety“. Společné cvičení, spojené s vlasteneckým vystupováním cvičenců – masy. Ten první se konal na Střeleckém ostrově v Praze a účastnilo se jej 700 mužů.¹¹⁵ Dnes jich má za sebou Sokol 16, přičemž od obnovení Sokola v roce 1990 se konají vždy jednou za 6 let. Jedním

110 Srov. Sokol. *Historie Sokola*. In: www.sokol.eu. [online]. 7. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

111 Tamtéž

112 Srov. BURIAN Michal, 2020. Rozhovor s vojenským historikem, plukovník armády ČR. 14. 4. 2020

113 Srov. Sokol. *Historie Sokola*. In: www.sokol.eu. [online]. 7. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

114 Tamtéž

115 Srov. Sokol. *16 milníků v historii Sokola*. In: www.sokol.eu. [online]. 8. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/slety>

z nejvýznamnějších se stal ten v roce 1938 (jubilejní 10.), kde byla zacvičena sestava na prostných, nesoucí název „Přísaha republiky“. Tu cvičilo neskutečných 30 000 mužů současně. Všechny průvody (součástí sletů) tohoto sletu vyzněly manifestačně proti tehdejšímu hitlerovskému Německu.¹¹⁶

Po vypuknutí druhé světové války sokolové opět prokazovali svou odvahu a vlastenectví. Účastnili se velkou měrou domácího odboje. Vytvořili dokonce vlastní organizaci „Obec sokolská v odboji“, jejíž ústřední postavou byl náčelník Augustin Pechlát. Ten padl za obětí krvavým represím, vedeným proti odboji, Reinhardem Heydrichem, který nedávno nastoupil do funkce říšského protektora. Významným datem v sokolské historii je 8. říjen 1941. Gestapo začalo systematicky zatýkat činníky Sokola a likvidovat je. Ještě téhož dne Heydrich podepsal dokument, jehož obsahem bylo rozpuštění ČOS. Nejvýznamnějším aktem sokolského odboje byla příprava atentátu na Reinharda Heydricha. Bez jeho pomoci by se atentát nemohl nikdy uskutečnit. Celkem bylo vězněno 11 500 členů Sokola, 1200 jich bylo popraveno a dalších 2200 zemřelo v koncentračních táborech.¹¹⁷

Někteří zase vstupovali do cizineckých legií a bojovali nejdříve v napadeném Polsku (březen 1939) a po jeho obsazení odcházeli do Ruska, kde vznikla například slavná Československá jednotka v Buzuluku (kapitán Otakar Jaroš), tvořená výhradně sokoly. Oslovování „bratře“ a pozdrav „Nazdar!“ jsou toho důkazy. Jiní odcházeli na západ, např. do Francie (1939 vzniká zahraniční obec sokolská), po obsazení Francie se většina přesunula do Anglie.¹¹⁸

2.4 Sokol v moderních dějinách a jeho postoj ke sportu

Od počátku pronikání sportu (soutěží) na naše území (1860 – 1880) k němu Sokol zaujímal negativní stanovisko. Upřednostňoval (snad trochu zkosnatěle) tělocvičné sestavy a dbal o harmonické rozvíjení těla a ducha (kalokaghatie). V tomto ohledu zaujímal stejný postoj jako němečtí turneři. Na přelomu 19. a 20. Století dosáhl sport v našich zemích největšího rozmachu. Při nepřízni Sokola tak vznikaly samostatné

116 Tamtéž

117 Srov. Sokol. *Historie Sokola*. In: www.sokol.eu. [online]. 7. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

118 Srov. BURIAN Michal, 2020. Rozhovor s vojenským historikem, plukovník armády ČR. 14. 4. 2020

kluby a svazy.¹¹⁹ Na zřeteli je třeba mít také sociálně rozvrstvenou společnost té doby. Na vrcholu stála šlechta a bohatí měšťané a obzvlášť oni mohli využívat všech cvičení v tehdejších ústavech a sokolovnách. Masový sport pokládali za něco pokleslého. Dělníci zase neměli dostatek finančních prostředků a tak jediný sport, který mohli provozovat, byl fotbal. O rozvoj sportu v té době (hokej, tenis, plavání, cyklistika aj.) se tedy zasloužila tzv. střední třída, složená hlavně ze studentů (dostatek volného času), právníků, lékařů nebo bankovních úředníků.¹²⁰

Ke změně postoje ke sportu docházelo v Sokole v období první republiky. Zasloužila se o to především mládež. Sokol si uvědomoval, že pokud má mladé lidi přitahovat do svých řad, nemůže „netečně stát a od sportu se odvracet zády“. V této době se také změnil postoj k olympijským hrám. Sokolové získali několik medailí (např. OH v Paříži 1924 – zlatá medaile gymnasty Bedřicha Šupčíka).¹²¹

V předválečném Československu se celkově vyhrocovala společenská situace mezi Čechy a Němci. Přes 30 000 německých úředníků, právníků, lékařů atd. bylo propuštěno ze svých zaměstnání, důvodem byla jejich neznalost českého jazyka, který byl po vzniku ČSR logicky ustanoven jako úřední. To vyústilo mj. v nevraživost mezi sokoly a německými turnery.

V roce 1935 zvítězila v československých parlamentních volbách „Sudetendeutsche partei“ (dále jen SdP), vedená Konrádem Henleinem, mj. ústřední postavou turnerů v té době. Ten ještě na počátku 30. let sice vystupoval umírněným způsobem a jako hlavní cíle své politiky označoval mírnění národnostního konfliktu, obzvlášť v sudetském pohraničí. Ke konci dekády už byl ovšem, bez jakýchkoliv okolků, přívržencem hitlerovského Německa a jeho NSDAP a v říjnu 1937 mu vyjádřil přání, že by chtěl k říši připojit nejen Sudety, ale celé Čechy, Moravu a Slezsko. Programem (německými úřady podporované) SdP bylo například vytváření národnostních nepokojů, propaganda a utváření obrazu utlačování německého obyvatelstva v Sudetech. Turnerským spolkem tak otrásla fašistická ideologie a stal se prakticky významnou vojenskou složkou předválečného Německa.¹²²

119 Srov. KOLÁŘ František, 2020. Rozhovor se sportovním historikem, bývalý místopředseda ČOV. 5. 5. 2020

120 Srov. STRÁNSKÝ, J. *Historie československého a českého hokeje 1908-1999*, s. 9

121 Srov. Sokol. *Historie Sokola*. In: www.sokol.eu. [online]. 7. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

¹²² Srov. BURIAN Michal, 2020. Rozhovor s vojenským historikem, plukovník armády ČR. 14. 4. 2020

Válkou oslabený Sokol se po jejím skončení začal opět formovat a oživovat. Už během války se rodila myšlenka Sokol sjednotit. Koncem roku 1947 měl 52 žup, 3686 jednot a více než milion členů. Tak masový spolek představoval ohromnou sílu a moc. Stále silnější komunisté si toho byli dobře vědomi, a proto měli zájem na tom, aby i Sokol měl svůj tzv. „akční výbor“. Ten by měl za úkol očistit sokolskou organizaci od „reakčních živlů“, jak tehdy komunisté nazývali činné odpůrce režimu. Sokol to zprvu odmítal, ale po komunistickém „vítězném únoru“ 1948 mu nezbylo nic jiného, než vytvoření akčního výboru Sokola akceptovat. V březnu (31. 3. 1948) byl Sokol pověřen státní mocí, aby pod sebou sjednotil celou tělovýchovu a sport (pod hlavičkou tzv. „Tělovýchovného svazu Sokola“). Tato myšlenka Sokolu a tehdejšímu starostovi ČOS Antonínu Hřebíkovi dost imponovala. Vedení Sokola žilo v naivní představě, že si spolek i v totalitním režimu KSČ zachová svou tvář. Pod záminkou sjednocení celé československé tělovýchovy získali tedy komunisté jistý vliv na řízení Sokola.¹²³ V létě roku 1948 se konal další významný všesokolský slet. Ten absolvovalo neskutečných 500 000 cvičenců.¹²⁴ Slet se stal největší protikomunistickou demonstrací v historii Československa. Při průvodech byla provolávána protikomunistická hesla, a když průvodem procházel prezident Klement Gottwald, sokolové od něj na protest odvraceli zrak. Těžko říct, zda bylo toto vyústění záměrem KSČ (ihned po sletu bylo akčními výbory z řad Sokola vyloučeno přes 11 000 členů), ale otázka úplného zrušení sletu nepřipadala z hlediska politických záměrů KSČ do úvahy. Jít hned od samého počátku vlády proti spolku, který má milion členů, by v době, kdy si chcete získat národ na svou stranu, znamenala politickou „sebevraždu“.¹²⁵ Ústředí ČOS si až po sletu začalo uvědomovat, co se vlastně děje, a že úkol, kterým byl Sokol pověřen – sjednocení tělovýchovy, byla jen záminka KSČ k prosazení svých zájmů. *Zákonem o organizaci tělesné výchovy a sportu* z roku 1952 Sokol prakticky jako organizace zaniknul. Byl přijat tzv. sovětský systém, který nesdružoval spolky a organizace podle sportovních odvětví, nýbrž podle pracovních oborů. To byla podle sportovního historika PhDr. Františka Koláře, CSc. Největší hloupost v dějinách československého sportu. Není

¹²³ Srov. KOLÁŘ František, 2020. Rozhovor se sportovním historikem, bývalý místopředseda ČOV. 5. 5. 2020

¹²⁴ Srov. Sokol. *16 milníků v historii Sokola*. In: www.sokol.eu. [online]. 8. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/slety>

¹²⁵ Srov. BURIAN Michal, 2020. Rozhovor s vojenským historikem, plukovník armády ČR. 14. 4. 2020

divu, že se od tohoto modelu v roce 1956 upustilo.¹²⁶ Roku 1957 tak vzniknul *Československý svaz tělesné výchovy a sportu* (dále jen ČSTV), který tak konečně sjednotil sportovní svazy a nově vznikající tělovýchovné jednoty. Sport se stal „výkladní skříní“ komunistického režimu.¹²⁷

V nově vzniklých tělovýchovných jednotách však sokolové zůstali a vedle sportovních aktivit se v nich stále cvičilo podle starého Tyršova modelu. Tito cvičitelé tak dále střežili a uchovávali sokolské myšlenky.¹²⁸ Rovněž se většina z nich podílela na secvičování spartakiádních sestav. Spartakiády byly jakousi obdobou všesokolských sletů, avšak ideologicky samozřejmě naprosto odlišné. Jejich cvičební obsah byl dosti podobný sletům. Historik František Kolář zároveň zpochybňuje úlohu zahraničního Sokola při uchovávaní sokolské myšlenky. Domnívá se, že to byli spíše oni tuzemští cvičitelé, kteří se o její zachování zasloužili. ČSTV jako sdružovací orgán tělesné výchovy a sportu fungovalo prakticky až do sametové revoluce. Roku 1990 se pak pouze přejmenovalo na Český svaz tělesné výchovy a v roce 2013 z něj vzešla dnešní Česká unie sportu (dále jen ČUS).¹²⁹

2.5 Obnova Sokola v roce 1990 a jeho význam pro český sport

Po pádu komunistického režimu byl v roce 1990 Sokol obnoven. Tohoto úkolu se ujali „staří sokolové“, kteří si jej stále pamatovali z předválečného období. Budiž jim za to velký dík a obdiv, ovšem měla to svá úskalí. Ve svém snažení chtěli navázat na předválečnou podobu fungování spolku i se všemi jeho cvičebními prvky. Jaksi nebrali na zřetel, že výchova těla se za 40 let významně vyvinula a sokolské cvičení již nebyl „in“. Mnoho „zlé krve“ tito pamětníci nadělali během období restitucí, shodují se František Kolář a starostka České obce sokolské Ing. Hana Moučková.¹³⁰ Veškeré majetky (sokolovny, pozemky atd.) jim byly navraceny. Ovšem jejich požadavky byly velice nadnesené a někdy i nesmyslné. Chtěli například od obcí a měst vracet pozemky,

126 Srov. KOLÁŘ František, 2020. Rozhovor se sportovním historikem, bývalý místopředseda ČOV. 5. 5. 2020

127 Tamtéž

128 Srov. BURIAN Michal, 2020. Rozhovor s vojenským historikem, plukovník armády ČR. 14. 4. 2020

129 Srov. KOLÁŘ František, 2020. Rozhovor se sportovním historikem, bývalý místopředseda ČOV. 5. 5. 2020

130 Srov. KOLÁŘ František, 2020. Rozhovor se sportovním historikem, bývalý místopředseda ČOV. 5. 5. 2020; Srov. MOUČKOVÁ Hana, 2020. Rozhovor se starostkou ČOS, členka výkonného výboru ČOV. 11. 5. 2020

na kterých za dob socialismu vyrostly budovy různých účelů. Dalším příkladem je zavedení nesmyslně vysokého nájmu z provozu svých sokoloven, což je sice právně v pořádku, ale prakticky tím ničili sportovní kluby a tělovýchovné jednoty, které v nich již mnoho let provozovaly svou činnost. Starostka ČOS Moučková se domnívá, že kdyby nebyli tehdy „obroditelé“ Sokola tak urputní ve svých požadavcích (F. Kolář použil termín „hamižní“), mohl by se těšit obnovený Sokol již tehdy větší popularitě.¹³¹

Do minulosti se však starostka ČOS již ohlížet nechce. Lépe řečeno, chce si z ní vzít to dobré a implementovat to do současných aktivit spolku, z kterých se rodí jeho budoucnost. Pozici starostky ČOS zastává od roku 2011, kdy se Sokol po tzv. „pádu sazky“ najednou ocitl bez finančních prostředků. Sazka totiž ze zákona odváděla do státního rozpočtu přibližně 1 mld. Kč ročně. Vzala si „za své“ ekonomické vzkříšení spolku. To se jí za pomoci státních prostředků a členských příspěvků podařilo a peníze na správu 750 sokoloven sehnala. I podpora ČOV dopomohla ke zlepšení celkové situace v českém sportu. Designovaný (dosazený předseda) Jiří Kejval byl Moučkovou pozván na 15. všesokolský slet, kde pochopil, jakou úlohu Sokol sehrál v československé historii. Poté byl Sokol přizván do ČOV, kde byl nejdříve tichým pozorovatelem. Od roku 2013 je ale Hana Moučková členkou jejího výkonného výboru. Určitý zisk dnes Sokol generuje také z prodeje sportovního zboží se svým logem, sběratelských předmětů nebo literatury (příručky pro trenéry a publikace o sokolské historii).

V současnosti se vedení spolku soustředí převážně na mládež a širokou veřejnost. Jak říká: „*Dali jsme Sokolu nový, moderní kabát, abychom nevypadali jako dinosauři*“. Uvědomuje si, že Sokol musí „jít s dobou“, avšak vlastenecký a do jisté míry výchovný charakter spolku si přeje zachovat. Sokol podle ní vždy lidi spojoval, měl i společenskou funkci. Na to chce navázat.

Po sportovní stránce cílí Sokol více na širokou veřejnost, než na vrcholový sport (který v něm ale také má své místo). Moučková pokládá za nezbytně nutné pěstovat ve společnosti zdravý vztah ke sportu a pohybu. I proto zastává současně funkci předsedkyně komise *Sportu pro všechny*.

Nynější Sokol je otevřený spolupráci s dalšími sportovními organizacemi, svazy a spolky. Je členem ČOV, spolupracuje se zmíněným Sportem pro všechny, s Národní sportovní agenturou, s Asociací školních sportovních klubů (AŠSK), s Klubem českých

131 Tamtéž

turistů, což má i historický podtext – první akce Sokolu byly celodenní pěší výlety, ale hlavně i s ČUS, se kterou kvůli „zpackaným“ restitucím nemohl celé roky najít společnou řeč.¹³² ČUS má v současnosti ve sportovním prostředí velice silnou pozici, hlavně díky „šikovným“ a mocným lidem v jeho managementu. Sdružuje většinu sportovních klubů a tělovýchovných jednot. Její zásluhou byla zřízena výše zmíněná Národní sportovní agentura (pod záštitou MŠMT), o níž se ale Kolář domnívá, že nemá pro český sport nijak značného přínosu.¹³³

Sokol pracuje na uskutečňování své nově vytvořené „*Strategie 2030*“. Ta se opírá přesně o to, co uvedla v rozhovoru starostka Hana Moučková – lepší komunikace s okolím i uvnitř hnutí. Je to dlouhodobá vize se spoustou již rozjetých projektů. Jedním z nich je „*Sokolský běh republiky*“. Prvního ročníku, konaného v roce 2019 (28. 10.) se zúčastnilo 2 000 běžců na 12 místech po celé republice. Strategie 2030 se také opírá o 5 pojmů, které tvoří akronymní zkratku SOKOL (S – sport, O – občanství, K – komunita, O – osobnost, L – laskavost).

Další z řady projektů (pro tuto práci významný) nese název „*Se Sokolem do života*“. Jedná se o program pro děti od 3 do 6 let. Realizován je hlavně v mateřských školách (vytvořena metodika pro učitelky MŠ), ale i v tělocvičných jednotách i sportovních klubech a za hlavní cíl si pokládá rozvoj pohybové gramotnosti a všestrannosti u dětí.¹³⁴ Letos probíhal už pátý ročník projektu. Je v něm zapojeno přes 1 000 školek s cca 80 000 dětmi. Rozvoj pohybové všestrannosti si Moučková klade jako jednu z hlavních priorit současného Sokola.¹³⁵

Sokol v číslech:

- ✓ 1000 - POČET OBCÍ A MĚST, KDE PŮSOBÍ SOKOL
- ✓ 160 000 - POČET ČLENŮ
- ✓ 1061 - POČET JEDNOT
- ✓ 158 - POČET LET OD ZALOŽENÍ
- ✓ 48 % - PODÍL ČLENŮ MLADŠÍCH 18 LET
- ✓ 52 % - PODÍL ČLENŮ STARŠÍCH 18 LET
- ✓ 750 - POČET SOKOLOVEN

132 Tamtéž

133 Srov. KOLÁŘ František, 2020. Rozhovor se sportovním historikem, bývalý místopředseda ČOV. 5. 5. 2020

134 Srov. Sokol. *Projekty*. In: www.sokol.eu. [online]. 8. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/projekty>

135 Srov. MOUČKOVÁ Hana, 2020. Rozhovor se starostkou ČOS, členka výkonného výboru ČOV. 11. 5. 2020

✓ 18 - POČET ZEMÍ, KDE PŮSOBÍ SOKOLSKÉ ORGANIZACE¹³⁶

Jako obrovské zadostiučinění starostka Hana Moučková vnímá ustanovení 8. října jako „*Památný den Sokolstva*“ – pocta persekovaným sokolům v druhé světové válce.

3 Historie tělocvičné a tělovýchovné jednoty Sokol Zdíkov

3.1 Zdíkovský Sokol od jeho založení do roku 1952

Zdíkovsko má prostřednictvím svého rodáka, Emanuela Tonnera (předního pedagoga a politika druhé poloviny 19. století), přímý vliv na založení Sokola v roce 1862. Spolu s Tyršem, Fügnerem, bratry Grégrovými, Thurn-Taxisem a jinými významnými českými vlastenci stál u jeho zrodu a jeho zásluhou je dnes tento nejmasovější spolek v československé a české historii znám právě pod názvem Sokol.¹³⁷

Tělocvičná jednota Sokol Zdíkov vznikla ale relativně pozdě, až 50 let po založení Sokola jako spolku. V létě 1912 (21. 7.) se při příležitosti šestého všesokolského sletu konala jeho ustavující valná hromada v Hostinci pana Chalupy. První výkonný výbor byl sestaven takto: starosta – učitel Hypša, první náměstek – krejčí Josef Müller, náčelník – Martin Kyznar, jednatel – učitel Voldán, pokladník – Jan Horejš. Přijímání členové byli důkladně prověřováni, stát se jím mohl jen ten, kdo byl „řádným“ občanem. Cvičení v sále „u Humláků“ (zpočátku jen nářad'ové a gymnastické) se ujali učitel Hypša a Martin Kyznar. Od prvního roku fungování jednoty cvičily muži, ženy a dorost, o rok později přibylo i žactvo. V roce 1913 se také konalo první veřejné tělocvičné vystoupení.¹³⁸

Vedle tělocvičných aktivit Sokola se hned od počátku jednota starala o společenský život v obci a o probouzení národního povědomí. Organizovala osvětové přednášky (v hostinci pana Chalupy), proslovy k sokolské tématice atd. Svou nezastupitelnou úlohu sehráli sokolové během první světové války. Ti členové, kteří nenarukovali do armády, pomáhali ve Zdíkově při polních pracích, pořádali sbírky, sbírali knihy a zasadili se o zřízení lazaretu 72 lůžkách. Starosta obce Rudolf Gabriel a starosta sokolské jednoty Josef Hypša se brzy dostali do hledáčku rakouských úřadů.

136 Srov. Sokol. *Vést k pohybu a společné aktivitě*. In: www.sokol.eu. [online]. 8. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/sokol-poslani-symbolika>

137 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 231

138 Srov. PAMĚTNÍ KNIHA OBCE ZDÍKOVA., František Železný, psáno od r. 1920, s. 17

Místní jednota byla roku 1915 rozpuštěna, majetek a dokumenty zabaveny a oba činitelé byli uvězněni. Ve vězení pobývali zhruba rok, a když proti nim rakouské úřady nenašly žádné důkazy, byli propuštěni na svobodu.¹³⁹ Po válce svou činnost jednota obnovila. Majetek i dokumenty jí byly navraceny. Kromě předválečné cvičební činnosti a pořádání přednášek a proslovů přibýlo k aktivitě jednoty také divadelnictví a pořádání zábav.¹⁴⁰

K aktivitě spojené se Sokolem se krátce po vzniku jednoty ve Zdíkově řadily i šachy, které se hrávaly v hostinci u pana Chalupy. Z uměleckých aktivit počátku Sokola ve Zdíkově je nutno zmínit loutkové divadlo. Roku 1936 zakoupil spolek nadšenců, tvořený převážně učiteli obecné školy (řídící učitel Špatěnka, Voldřichová, Vintr, Vošahlík, Zemek), loutky v Kašperských horách. Loutkovému spolku výrazně pomáhal i učitel Maršálek. S žáky se při výuce ručních prací podílel na přípravě scény (chlapeci – kulisy, dívky – ošacení loutek). Po válce na tradici navázali řídící učitel Had, paní Hálová nebo František Cais. V roce 1964 byl v místní, nově postavené, tělocvičně zřízen loutkový sál. Loutkový spolek při TJ Sokol Zdíkov funguje dodnes.¹⁴¹

Zvláštní postavení v dějinách zdíkovského sportu zaujímá fotbalový oddíl. Fotbal se tu hrál už za dob první republiky, jednalo se o příležitostná přátelská utkání proti družstvu Vimperka.¹⁴² První fotbalový oddíl vznikl ve Zdíkově během druhé světové války, kdy se sem přistěhovalo velké množství uprchlíků z Němci zabraného pohraničí. U jeho zrodu stáli: Jan Stach (druhý předseda), Poštovník Adam, MUDr. Hála (první předseda), Rudolf Kuryl, Antonín Bublík st. a bývalý hokejový internacionál Pergl. Ten vlastnil obchod se sportovním zbožím. Na sportovní vybavení ale nebyl dostatek finančních prostředků a tak byla uspořádána sbírka. Ta měla velký úspěch. Mohlo se tedy začít hrát. První hřiště se nacházelo pozemku „u Háječků“ (v blízkosti dnešního tenisového kurtu u Trajera). Zdíkovští borci nastupovali v červených dresech/košilích s modrým znakem psa (symbol hraničářů). Oddíl nesl název *Šumavan Zdíkov*.¹⁴³ V tu dobu měl oddíl i dorostenecké družstvo. Na programu byla přátelská utkání a pouťové turnaje. Po obměně kádru v roce 1945, která souvisela s celkovou měnicí se společenskou situací, jsou nejznámější tato jména: Milouš Cais, Míra Urban, Antonín

139 Tamtéž, s. 18

140 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 232

141 Srov. CAISOVÁ Jaroslava. Rozhovor s dlouholetou činovnicí TJ Sokol Zdíkov, účastnice XI. všesokolského sletu v roce 1948, 16. 4. 2020

142 Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 234

143 Srov. PAMĚTNÍ KNIHA OBCE ZDÍKOVA., František Železný, psáno od r. 1920, s. 18

Čejka, bratři Sovové, Mat'átko, Toningr.¹⁴⁴ Nejmladším členem byl Vladimír Bublík, který se krátce po svém příchodu ze sousedních Stachů stal kapitánem týmu. Fotbalisté nejdříve jezdili na utkání na kolech (i do 30 km vzdálené Sušice). O něco později byl k dispozici koňský povoz a pak už i nákladní automobil, do jehož zadní části se vešel celý tým. Ten zajišťoval zelinář Jan Stach (od r. 1946 předseda oddílu a velký nadšenec).¹⁴⁵

Stach na předsednictví rezignoval na jaře roku 1949, kdy byl Sokol pověřen sjednocením tělovýchovy v zemi. Velká část fotbalistů, pyšní na svůj samostatný fotbalový oddíl, odmítala vstoupit do Sokola. Hřiště zarůstalo a hrozilo, že fotbal ve Zdíkově úplně zanikne. Sokol měl snahu přivést k fotbalu alespoň mládež. Nakonec se 25. 7. 1949 podařilo fotbalový oddíl (již organizovaného pod hlavičkou Sokola) obnovit.¹⁴⁶ Stachova láska k fotbalu byla silnější než jeho osobní názory a fotbalovým funkcionářem zůstal a dokonce byl i ve výkonném výboru pozdější tělovýchovné jednoty. JZD dalo oddílu k dispozici tzv. panskou louku, kde vyrostlo za pomoci tehdejšího Armastavu a aktivitě místních nadšenců nové hřiště, zatím ovšem bez kabin.¹⁴⁷

Zde je báseň, která mě velmi zaujala, vypovídající o velikém zápalu a elánu místních fotbalových nadšenců, kterou složila a sepsala paní Zemková:¹⁴⁸

*„Každý správný fotbalista nebude se zlobit,
že jej chceme vtipy svými v rádcích napodobit.
Informace velmi dobré o vás páni máme,
Proto dobře poslouchajte, pozor – začínáme.*

*Ruda Kuryl, věřte všichni, toť kapitán řádný,
Jako on zná spojku zahrát, nedokáže žádný.
Po vítězství hrdě nese pohár zbrusu nový,
Zasloužil by vyhrát nejmíň věnec vavřínový.*

144 tamtéž

145 Srov. BUBLÍK Vladimír. Rozhovor se členem zdíkovského fotbalového družstva ze 40. let, 95 let, 2. 4. 2020

146 Srov. PAMĚTNÍ KNIHA OBCE ZDÍKOVA., František Železný, psáno od r. 1920, s. 19

147 Tamtéž

148 Srov. BUBLÍK Vladimír. Rozhovor se členem zdíkovského fotbalového družstva ze 40. let, 95 let, 2. 4. 2020

*Honza Sova, kampak na něj, ten kličkovat umí,
On si s míčem jenom hraje, to soupeři čumí.
Obecenstvo napjato je, když na bránu střílí,
míč se v síti octne v mžiku, soupeřové kvílí.*

*Míra Urban, to je borec, k fotbalu má vlohy,
jenže má vždy po zápase zmrzačené nohy.
Na tohoto fotbalistu hledí každá ženská,
Zvláště když na něj zapůsobí přitažlivost zemská.*

*Bohouš Prantl, chlapec hezký, hraje jak dle noty,
Po zápasu ještě v dresu pospíchá do Lhoty.
Co ho k Lhotě přitahuje, neračte se zajímat,
Buďte rádi, že pomáhá vítězství vám dobývat.*

*Říkají mu elektrika, přiléhavé jméno,
Je jak běžec marathonský, věř mi Franto, Venó.*

*Lád'a Bublík hraje krásně, není ale sportovec,
Dělá fóry celý týden, nechce hráti nakonec.
Nesmíme mu nijak křivdit, kdo by to řek na Láďu,
Mimo děvčat a mičudy prohání též parádu.*

*Vodvářka toť Volyňák je, ten prodělal techniku,
výborný je fotbalista, má to všechno v malíku.
Přivrženci Šumavanu, obdiv k němu cítí,
Když se tento chlapec švarný za mičudou řítí.*

*Ten zná pěkné rány dávat, když on střílí gól,
Kdyby neuváz míč v síti, spatřil by až jižní pól.¹⁴⁹*

149 Soukromý archiv Vladimíra Bublíka

3.2 Tělocvičná a tělovýchovná jednota Sokol v druhé polovině 19. století

V 50. letech přišla další vlna generační obměny fotbalového kádrů. Na „scénu“ nastoupili tzv. „třiatřicátníci“. Kádr byl dostatečně široký a oddíl začal nastupovat k mistrovským zápasům. Odvod mnoha hráčů na vojnu bohužel způsobil, že Zdíkov musel přenechat postup do vyšší soutěže Vimperku. Po návratu z vojny začali Zdíkovští fotbalisté opět hrát a vedlo se jim skvěle. Zdíkov byl díky reorganizaci soutěží přeřazen do tehdejší „II. třídy“. Postupem času se však tým začal opět rozpadat, když jeden po druhém vstupovali fotbalisté do svazku manželského a plnit jiné povinnosti. Kádr byl průběžně doplňován vojáky z blízkých kasáren „U sloupu“. O výchovu mládeže se v té době ve Zdíkově příliš nedbalo. Když v týmu zůstali poslední „mohykáni“, Jaroslav Bublík ml. a Miloš Chamra spolu s 9 vojáky (někteří bez platných registračních průkazů), rozhodlo vedení TJ Sokol Zdíkov o rozpuštění fotbalového oddílu. Tím skončila jedna jeho slavná éra a na několik let fotbal ve Zdíkově úplně zanikl.¹⁵⁰

V 50. letech tu kromě fotbalu probíhalo gymnastické a nářadové cvičení, které navazovalo na Tyršův odkaz. Po faktickém rozpuštění Sokola v roce 1952 na něj jeho cvičitelé navazovali možná s ještě větší vehemencí. Jaroslava Caisová do zdíkovského Sokola vstoupila v roce 1950 (ve věku 15 let) a během pár let se stala jedním z jeho nejvýznamnějších členů a činovníků.¹⁵¹ Tím bezpochyby zůstala dodnes.

V roce 1967 byla k radosti fotbalových příznivců obnovena činnost fotbalového oddílu. V týmu byli například: bratři Harvaříkové, Tomášek Václav, Ferko Vojtěch a Miroslav, Šíma Josef, Vávra Bohuslav, Pavel Hložek, J. Vacík, Jaroslav Bublík, Zich, J. Maron, J. Randák, Jindřich Vítovec, Voldřich Alois, Kočí Josef, Mareš Miroslav, Salák Jiří, Falář František a další.¹⁵²

V roce 1964 byla dokončena stavba tělocvičny (mezi místními známou jako „sokolovna“). O sokolovnu v pravém slova smyslu se nejednalo, neboť, jak již bylo několikrát zmíněno, Sokol byl v roce 1952 jako spolek oficiálně rozpuštěn. Stavba měla být původně jen kabinami fotbalového oddílu, ale pár nadšenců z řad tělovýchovné jednoty (v čele s Františkem Caisem) přišlo na nápad nad kabinami vybudovat tělocvičnu.

¹⁵⁰ Srov. PAMĚTNÍ KNIHA OBCE ZDÍKOVA., František Železný, psáno od r. 1920, s. 22

¹⁵¹ Srov. CAISOVÁ Jaroslava. Rozhovor s dlouholetou činovnicí TJ Sokol Zdíkov, účastnice XI. všesokolského sletu v roce 1948, 16. 4. 2020

¹⁵² Srov. KOLEKTIV PŘÍSPĚVATELŮ, *Zdíkovsko sobě*, 2019, s. 236, 237

Nezastupitelnou úlohu sehrál ve zdíkovském sportu oddíl lyžování, jehož vznik se pojí k roku 1969 (zánik v roce 2001). Oddíl se věnoval pouze mládeži a fungoval jako jakási „přípravka“ pro sportovní třídy ve Vimperku. V roce 1970 se konal první ročník závodu tzv. „Zdíkovských lesních samot“. Jednalo se o závod na 15 km, byl určen široké veřejnosti a běžně se ho účastnilo až 650 závodníků. Jednoho ročníku se zúčastnil např. Stanislav Řezáč, současný vrcholový český „laufář“.¹⁵³

Lyžařský oddíl měl v 70. letech skvělou pověst i díky vynikajícím trenérům. Bylo zde i na 15 rozhodčích s licencemi 1. až 3. třídy. Licencí první třídy disponovali František Mandák a Josef Žižka, který se v roli stylového rozhodčího skoků na lyžích i akrobatického lyžování zúčastnil několika mezinárodních podniků v Liberci, Harrachově, ale i v nedalekém Zadově.¹⁵⁴

Již v 70. letech minulého století tu existoval volejbalový oddíl – jak mužský, tak ženský. Obě družstva reprezentovala Zdíkov na okresní úrovni. Po ukončení působení v okresních soutěžích se začaly pořádat turnaje (turnaj manželských párů „Fernet cup“, „turnaj o Mikuláše z perníku“ nebo velikonoční turnaj). Fernet cup se pořádá dodnes, ikdyž tradice manželských párů už se tak zcela nedodrжуje.

Své místo tu měl i oddíl stolního tenisu, kteří se (stejně jako volejbalisté) účastnili okresních mistrovských soutěží.¹⁵⁵

Zdíkovská tělovýchovná jednota Sokol také připravovala různé zájezdy se cvičební náplní. Nejvíce se jich podniklo do Hontianských Nemců (okres Zvolen) na Slovensko, které byly spřátelenou jednotou Sokola Zdíkov. Sokol také připravoval své cvičence na spartakiády. Na tu konanou v roce 1975 vzpomíná Ladislava Blašková. Uvádí, že průchod tzv. *Bránou borců* na Strahově (vcházelo se jí na stadion) byl pro ní jeden z nejsilnějších zážitků v životě. S ženami ze Zdíkov tenkrát cvičily na společnou skladbu *Má vlast* od Bedřicha Smetany.¹⁵⁶

Ze společensko-kulturní sekce TJ Sokol Zdíkov nemohu opomenout zmínit tzv. Šibřinky. Šlo o maškarní ples, který se konal „u Humláků“. Šibřinky (z německého „Schabernack“ – žert, fraška) se konávaly již za dob Tyrše a Fügnera. Měly vždy předem vyhlášené téma, podle toho se účastníci oblékali. Fügner touto svou iniciativou

153 ŽIŽKA Josef. Rozhovor s bývalým předsedou TJ Sokol Zdíkov, mezinárodní lyžařský stylový rozhodčí, 11. 5. 2020

154 Tamtéž

155 Tamtéž

156 Srov. BLAŠKOVÁ Ladislava, Rozhovor s bývalou členkou TJ Sokol Zdíkov, učitelka ZŠ a někdejší cvičitelka mládeže, 7. 5. 2020

zamýšlel ještě hlubší sblížení členů Sokola na osobní úrovni.¹⁵⁷ Takový účel měla i zdíkovská obdoba slavností. Šibřinky měly pro TJ Sokol Zdíkov i ekonomický význam. Jednota si plesy vydělávala část peněz na svůj provoz. Z okresního výboru se totiž přílišné finanční podpory nedostávalo. Důvodem byl patrně i veliký obraz Tyrše s Fügnerem, který se k Jaroslavě Caisové dostal z trosk zbourané pankrácké sokolovny v Praze, a který od té doby visí ve zdíkovské „staré tělocvičně“. Nebyl sundán ani na přání četných delegací z okresní tělovýchovné správy ČSTV.¹⁵⁸

Po listopadovém dění v roce 1989 začal Sokol ihned obnovovat svou činnost. Roku 1990 byl oficiálně jako spolek obnoven. Ve Zdíkově však jeho tělocvičná jednota obnovena nebyla. Důvody jsou popsány v kapitole *Historie Sokola v českých zemích* (podkapitola *obnova Sokola po roce 1990 a jeho význam pro český sport*). Písecká župa (územně správní jednotka Sokola) se zdíkovské obci ani tělovýchovným činitelům neozvala. Ozvala se zato župa českobudějovická. Ta měla tak nesmyslné požadavky, že nebylo možno na ně přistoupit. Například požadovala vrácení pozemků, na kterých již stálo 28 bytových jednotek. Tím pádem zdíkovská tělovýchova a sport zůstala dodnes pod záštitou ČSTV (dnešní ČUS).¹⁵⁹

Od roku 1991 je TJ Sokol Zdíkov náležitým právním subjektem. Ministerstvo vnitra ho zaregistrovalo jako dobrovolné sdružení občanů, provozujících tělovýchovu, sport, turistiku, organizační, osvětovou a hospodářskou činnost (dnes „zapsaný spolek“ – „z.s.“). K 31. 12. 1996 měla tělovýchovná jednota 254 členů (98 muži, 67 žen, 88 žáků). Největší počet členů (146) se soustřeďoval v asociaci „Sport pro všechny“ (bývalá základní rekreační tělesná výchova – ZRTV).

Fotbalový oddíl měl v roce 1996 65 (20 dětí) členů, při provozu 4 týmů. Po roce 1990 se většina členů výkonného výboru TJ omezila jen na nutné a povinné aktivity vůči vyššímu orgánu ČSTV.¹⁶⁰ Josef Žižka přikládá vinu tomu, že hodně lidí (v TJ rovněž působících) po revoluci začalo podnikat a jeho slovy: „*hrát si na vlastním písečku*“.¹⁶¹ Ze schůzové zprávy v roce 1996 také vyplývá, že TJ disponovala majetkem

157 Srov. SAK, R. *Miroslav Tyrš*, s. 115

158 Srov. CAISOVÁ Jaroslava. Rozhovor s dlouholetou činovnicí TJ Sokol Zdíkov, účastnice XI. všesokolského sletu v roce 1948, 16. 4. 2020

159 Tamtéž

160 Soukromý Archiv Jaroslavy Caisové

161 ŽIŽKA Josef. Rozhovor s bývalým předsedou TJ Sokol Zdíkov, mezinárodní lyžařský stylový rozhodčí, 11. 5. 2020

430 000 Kč. Nehmotný investiční majetek (pozemky) tvořilo 182 000 Kč, hmotný (převážně náradí) 217 000 Kč. Na transparentním účtu TJ bylo cca 30 000 Kč.¹⁶²

3.3 TJ Sokol Zdíkov v současnosti

Základním účelem a hlavní činností TJ Sokol Zdíkov, z.s. je:

- a) Provozovat sport a obdobnou činnost v rámci zapojení do sportovních, tělovýchovných a turistických aktivit, tuto činnost organizovat a vytvářet pro ni materiální a tréninkové podmínky,
- b) Vytvářet široké možnosti užívání svých sportovišť pro zájemce z řad veřejnosti, zejména pak pro děti a mládež,
- c) Budovat, provozovat a udržívat sportovní a jiná zařízení, která vlastní nebo užívá,
- d) Vést své členy a ostatní zájemce o sport k dodržování základních sportovních, etických, estetických a mravních pravidel,
- e) Hájit zájmy svých členů, za tím účelem spolupracovat s orgány státní správy a samosprávy a s ostatními sportovními organizacemi i jednotlivci,
- f) Zajišťovat v oblasti sportu vzdělávání svých členů, jejich školení,
- g) Dalšími formami své činnosti napomáhat rozvoji veřejného života, kultury, zdraví apod. v místě své působnosti, zejména formou další veřejně prospěšné činnosti a osvětovou činností.

Orgány TJ Sokol Zdíkov, z.s. jsou:

- a) valná hromada jako orgán nejvyšší

Valná hromada je složena ze zástupců všech sdružených oddílů podle zásady, že za každých započatých 30 členů oddílu se valné hromady účastní 1 zástupce starší 18ti let.

- b) výkonný výbor jako orgán výkonný

Hana Zádková, předsedkyně spolku

Mgr. Roman Šebánek, člen výkonného výboru

162 Archiv Jaroslavy Caisové

Jana Randáková, členka výkonného výboru

Iva Loziášová, členka výkonného výboru

Jaroslava Caisová, členka výkonného výboru¹⁶³

Ke dni 31. 12. 2019 měl TJ Sokol Zdíkov 314 členů, sdružujících se ve 2 hlavních organizacích – fotbalový oddíl (FAČR) a Asociace sportu pro všechny. Sem se řadí oddíl nohejbalu, volejbalu, stolního tenisu, cvičení žen (mladší – jóga, aerobic; starší – zdravotní tělesná výchova) cvičení rodičů s dětmi (1-3 a 3-6) a oddíl gymnastiky, ve kterém cvičí předškolní děti (5 – 7). Asociace sportu pro všechny při TJ Sokol Zdíkov také zahrnuje činnost loutkového divadla.¹⁶⁴

Fotbalový oddíl (sdružení Stachy/Zdíkov) má v současnosti týmy přípravky, žáků a mužů (Vynikající činnost v týmu přípravky a žáků popíši v následující kapitole.).

Oddíl nohejbalu má ve Zdíkově nejmenší tradici, o to je činnost jeho členů usilovnější. Vzniknul v roce 2011, převážnou zásluhou zdíkovského „nestora“ nohejbalu, Jiřího Peška st. a Michala Sládka - někdejšího hráče krajských Katovic a Stříteže. Od samého počátku oddíl reprezentuje obec ve sloučeném okresním přeboru/soutěže Strakonicka, Prachaticka a Písecka. Po dvou letech v okresní soutěži oddíl postoupil roku 2013 do přeboru, kde hned první sezónu vybojoval v nabitě konkurenci 5. místo. V přeboru hrálo družstvo 4 sezóny. Nutno zmínit, že strakonický nohejbalový svaz nemá návaznost na vyšší soutěže, tudíž se v něm (bohužel podle regulí) vyskytují týmy a hráči s krajskou a ligovou zkušeností (Radomyšl – 2. liga, Horažďovice – 1. liga, Strakonice – extraliga; KP, Mladějovice - KP). Ti hrají zmíněný přebor. Mezi okr. soutěží a okr. přeborem tak vzniknul ohromný výkonnostní propad a zapříčinil mj. to, že vítězové okresní soutěže ročník po ročníku odmítají postup do „elitního“ přeboru. Postup (byť z druhého místa) v loňské sezóně odmítl i TJ Sokol Zdíkov. I když by bylo přáním většiny hráčů i fanoušků okr. přebor do Zdíkova přivést zpět, rozhodl na výroční schůzi zdravý selský rozum a z důvodu nedostatečného posílení družstva se odhlasovalo setrvání v okresní soutěži. Na prachatickém okresu prakticky nemá zdíkovský nohejbalový oddíl konkurenci.

Oddíl volejbalu se již neúčastní mistrovských soutěží (Jak tomu bylo například v 70. letech.), avšak pořádá oblíbené, již tradiční, turnaje (Fernet cup, velikonoční

163 Srov. Výroční zpráva o činnosti TJ Sokol Zdíkov, z.s. za rok 2019

164 Srov. LOZIÁŠOVÁ Iva. Rozhovor s členkou výboru TJ Sokol Zdíkov, z.s., 8. 7. 2020

turnaj, Mikulášský turnaj, Memoriál Míry Ferka), kde proti sobě nastupují klasická šestičlenná (smíšená) družstva.

Velice úspěšným je momentálně znovu obnovený (2019) oddíl stolního tenisu. Hned v první sezóně, v roce 2019, si vybojoval postup do vyšší okresní soutěže (OP II.) a zdíkovskému sportu dělá dobré jméno.

Oblíbeným se stal oddíl gymnastiky, který vedou učitelky MŠ. Předškoláci v něm získávají základní pohybovou gramotnost a smysl pro nesmírně důležitou pohybovou všestrannost. Po nástupu do základní školy mohou v činnosti pokračovat při gymnastickém kroužku základní školy.

Pohybový rozvoj a všestrannost už ale získávají i ti nejmenší (1 – 3). Tzv. *cvičení rodičů* s dětmi se také ve Zdíkově těší veliké oblibě.¹⁶⁵

TJ Sokol Zdíkov se částečně stará i o kulturní vyžití v obci. Jeho hlavní každoroční kulturní událostí bývá sokolský ples, který částečně navazuje na dřívější „*Sibřinky*“. Předem bývá vyhlášeno téma plesu, přičemž ale bývá zachována jakási „důstojnost“ (Např. 16. 3. 2018 byl ples vyhlášen jako „kloboukový“.) Během plesu jsou na programu různá kulturní vystoupení členů TJ.¹⁶⁶

Tradičně se v obci také konají oslavy založení Sokola ve Zdíkově (21. 7. 1912). Ta poslední proběhla v roce 2017. „Akce se uskutečnila 24. června 2017 ve sportovním areálu Zdíkov. Sportovní a kulturní program byl velmi pestrý a zaměřen zejména na ukázkou práce jednotlivých oddílů sdružených ve zdíkovské tělovýchově. Jak jinak také oslavit sportovní organizaci než sportem!

Oslavy začaly dopoledne rodinným atletickým trojbojem. Organizátory překvapila vysoká účast, neboť do klání se zapojilo hned 20 rodinných týmů. Soutěžilo se v běhu na 60 metrů, skoku dalekém a hodů kriketovým míčkem. Vítězi se stali Martin a Ondřej Závorovi, druzí skončili Karel a Tomáš Nových a třetí místo putovalo k Pavlovi a Oliverovi Chánovi. Dík a obdiv však patří všem účastníkům. Dopolední program patřil také gymnastice. Veronika Vašíčková a její „gymnastické víly“ předvedly líbivý hodinový program. Cvičilo se na nářadí i s náčiním. Děvčata se překonávala a odměnou jim byl vřelý potlesk diváků.

Hlavní program oslav započal nástupem členů jednoty, cvičenců a dalších přátel sportu na návsi před obecním úřadem a pokračoval pochodem obcí na fotbalové hřiště. Zde proběhlo slavnostní ocenění zasloužilých členů tělovýchovy a předání pamětní

165 Tamtéž

166 Tamtéž

plakety. Oceněno bylo celkem 19 členů jednoty. Předání proběhlo za účasti tehdejšího starosty obce Zdíkov, Mgr. Zdeňka Kantoříka, předsedy okresního sdružení ČUS, pana Jiřího Trněného a předsedkyně TJ Sokol Zdíkov, paní Hany Zádkové.

Následovalo představení kolektivních sportů, zejména kopané a volejbalu, které mají ve Zdíkově dlouholetou tradici. Na hřišti proběhla ukázka fotbalového tréninku mládeže pod vedením Mgr. Karla Nového a jeho asistentů. Na závěr tréninku moderátor vyzpovídal Jakuba Sovu, toho času hráče dorostu FK Marila Příbram. Po fotbálku se nám představily naše Sokolky, které vystoupily v rytmu zumbly a aerobiku.

V Sokolovně mezitím proběhla ukázka cvičení rodičů s dětmi. Tuto činnost vedou již několik let učitelky z místní mateřské školy. Rozvíjejí v dětičkách jejich první pohybové aktivity, na které nezapomenou do konce života. Vždyť, kdo z nás, si nevybaví svůj první kotrmelec, holubičku nebo přeběhnutí lavičky.

Pozdní odpoledne patřilo fotbalistům staré gardy. Domáci si pozvali k přátelskému utkání starou gardu SK Čkyně. Hosté nastupují pravidelně v soutěži 35+ na Strakonicku a loňskou sezónu dokonce vyhráli. V Sokolovně probíhalo také zajímavé generační klání. Mladé volejbalové naděje vyzvaly zkušenější hráče. Ve vyrovnaném boji nakonec rozhodl větší podíl sil a Mladí udolali Zralé.

Večerní program již patřil kultuře a hudební tvorbě. K tanci i poslechu hrál nejprve Pavel Justich a závěr patřil hudebnímu uskupení Septik People a Kabát revival west.¹⁶⁷

3.4 Rozvoj pohybové všestrannosti u dětí v TJ Sokol Zdíkov

Téma všestranného pohybové rozvoje v tělovýchovné jednotě Zdíkov chci obzvlášť vyzdvihnout, neboť, nejenže je tu všestranný pohybový rozvoj na vysoké úrovni, ale také z toho důvodu, že je prioritou starostky ČOS Hany Moučkové a celého současného Sokola (viz. projekt, týkající se mateřských škol, „*Se Sokolem do života*“). Činnost TJ Sokol Zdíkov tak v tomto ohledu prakticky naplňuje tento prioritní zájem ČOS, aniž by po organizační stránce měl s ČOS (vyjma názvu „Sokol“) cokoliv společného.¹⁶⁸

167 Srov. ŠEBÁNEK Roman. Rozhovor se členem výkonného výboru TJ Sokol Zdíkov, starosta obce, 21. 6. 2020

168 Srov. MOUČKOVÁ Hana, 2020. Rozhovor se starostkou ČOS, členka výkonného výboru ČOV. 11. 5. 2020

To že je příliš raná sportovní specializace na škodu nejen harmonickému tělesnému rozvoji, a tím pádem i fyzickému zdraví jako takovému, si začíná uvědomovat stále větší počet odborníků. Stále větší množství odborné veřejnosti se domnívá, že rozvíjení pohybové všestrannosti (dále jen RPV) má v pozdějším věku pozitivní vliv na specializaci sportovce. Toto téma se tak stává v současném sportu jedním z nejdiskutovanějších. Důležitým termínem je „*trénink přiměřený věku*“. O ten se RPV opírá. U rané specializace se spíše děti přizpůsobují tréninku. Trénink je příliš podobný tréninku dospělých (důraz na výsledky, výkony). Činnost dětí je monotónní, což vede k osvojení jen úzké škály schopností a dovedností, k jednostranné zátěži některých svalových skupin (v období tělesného vývoje extrémní zdravotní riziko) a v neposlední řadě k brzké ztrátě zájmu o danou pohybovou činnost.

Všestranná příprava počítá s předpokladem, že určitý pohyb vytváří určité nervové spoje v lidském mozku (zjednodušeně – čím více druhů pohybů, tím více nervových spojení – tím snadnější pohybový rozvoj a v pozdějším věku i jednodušší dosažení dobré úrovně výkonnosti). Stěžejním úkolem VPR je tedy vytvořit v mozku dítěte co možná největší „zásobárnu pohybů“.

Nezbytným prvkem VPR je hra. Absolutní většina cvičení je zakomponována do hry. Děti se tak samy neustále zapojují do tréninku a méně často dochází k tomu, že se během tréninku nudí.¹⁶⁹ Princip hry ve výchově (i pohybové) zdůrazňovali již Jan Amos Komenský.

Právě oddíl gymnastiky TJ Sokol Zdíkov, který pracuje s předškolními dětmi se stará o vývoj jejich pohybové všestrannosti. I cvičení rodičů s dětmi se opírá o tento koncept.

Důležitost koncepce VPR si uvědomuje i Mgr. Karel Nový, který má v TJ Sokol Zdíkov na starost trénování malých fotbalistů. On sám byl od útlého dětství (hlavně svým otcem) přiváděn do mnoha různorodých sportovních prostředí (lyžování, fotbal, hokej, cyklistika, gymnastika, atletika, stolní tenis aj.). Přiznává, že v mládí byly sice chvíle, kdy zalitoval toho, že si nevybral jeden sport, kterému by se věnoval naplno a někam to v něm „dotáhl“, ale později (např. při studiích na Fakultě tělesné výchovy a sportu Karlovy univerzity) si uvědomil, že sportovní všestrannost a připravenost je pro něj obrovskou výhodou. Ta ho nakonec také přivedla ke kariéře sportovního trenéra

169 Srov. KRIŠTOFIČ, J. *Pohybová příprava dětí*, s. 17, 18

a učitele tělesné výchovy. V minulosti také působil jako profesionální fotbalový trenér mládeže Fotbalové asociace České republiky (FAČR).¹⁷⁰

Uvědomuje si, že raná specializace sportovců je spíše na škodu, a tak se snaží své bohaté (a různorodé) sportovní zkušenosti předávat svým svěřencům. Na otázku, zda se při trénování setkává s příliš ambiciózními rodiči, kteří by chtěli mít ze svého dítěte, co možná nejdříve, vrcholového sportovce, odpovídá spíše záporně. Když už se někdo takový objeví, je potřeba s ním komunikovat a vysvětlovat. Na komunikaci s rodiči si při trénování dětí a mládeže Nový zakládá. Vysvětlovat, proč děláme zrovna tohle a ne ono, proč byl dnes trénink o 10 minut kratší, proč jsou zařazovány atletické a gymnastické prvky atd. Říká, že se tento systém ve Zdíkově potkává s pozitivní odezvou a „nakazil“ jím i další trenéry a lidi, kteří se kolem sportu ve Zdíkově (a ve Stachách) pohybují. Díky různorodým aktivitám (atletika, gymnastika, jiné míčové hry) v rámci tréninků nejmenších se do týmu běžně hlásí i děvčata.

Největší chybou u trénování dětí je orientace na výkony a výsledky v příliš brzkém věku. Je potřeba v dětech pěstovat lásku ke sportu a pohybu, aby k němu našli vztah na celý život.¹⁷¹

Někdejší Nového svěřenec, odchovanec TJ Sokol Zdíkov a všestranný sportovec, Jiří Vozandych uvádí, že tréninky byly vždy koncipované formou hry, aby to děti bavilo, a to se u nich potkávalo s úspěchem. Do 8 – 9 let byly obsahem tréninků různé soutěže, rozvoj všestrannosti – gymnastické i atletické „věci“. Od 9 let věku přibyla různá taktická (ale zároveň herní) cvičení, zaměřující se na rozvíjení fotbalového myšlení. Vozandych zdůrazňuje, že vše stále probíhalo formou hry. V zimě pak byl na programu, pravidelně jedenkrát v týdnu, gymnastický trénink. Hrála se házená, košíková, Nový používal „coerverová“ cvičení na rozvoj techniky. Do tréninků byla rovněž začleňována atletická cvičení ke zlepšení stylu běhu. Jiří Vozandych ale nejvíce vyzdvihuje právě tu formu těchto cvičení – nikoliv dril, ale hra.¹⁷²

170 Srov. NOVÝ Karel. Rozhovor s mládežnickým trenérem TJ Sokol Zdíkov, 21. 5. 2020

171 Tamtéž

172 Srov. VOZANDYCH Jiří. Rozhovor s talentovaným odchovancem TJ Sokol Zdíkov, v roce 2019 12. místo na republikovém finále „Sazka – olympijského víceboje“ (atletický pětiboj), 14 .6. 2020

Závěr

V úvodu práce jsem popsal historii obce Zdíkov od prvních písemných zmínek do současnosti. Překvapující pro mě bylo zjištění, že název „Sokol“ dal nejmasovějšímu spolku v české a československé historii v roce 1864 místní rodák Emanuel Tonner. To je s ohledem na téma práce zajímavý fakt.

Následně jsem stručně popsal dějiny sportu a tělovýchovy, ve snaze přiblížit dobový kontext vzniku Sokola. Okrajově jsem se zabýval i politickou a společenskou situací v době okolo vzniku spolku. Dále jsem popsal situaci a aktivitu současného Sokola. V tomto ohledu si moc vážím toho, že mi poskytli tématické rozhovory přední čeští historikové a také starostka České obce sokolské, Ing. Hana Moučková. O tyto rozhovory se prostřední část práce opírá.

V poslední kapitole se věnuji samotnému TJ Sokol Zdíkov. Zaobíral jsem se jeho úlohou ve zdíkovských moderních dějinách. Zjistil jsem, že měl na Zdíkovsku nezastupitelnou roli v tělovýchovné, kulturní a kdysi i politické sféře života. V samotném závěru práce jsem popsal činnost TJ Sokol Zdíkov ve sportovní výchově mládeže, která je v naprostém souladu se současným konceptem českého Sokola a jeho programem 2030. V poslední kapitole se opírám především o rozhovory, poskytnuté pamětníky obce, ale i třeba současných činovníků tělovýchovné jednoty.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné publikace

GLET, J. *Co možná nevíte o jihočeském kraji*. 1. vyd. České Budějovice: Kknihy, 2018, ISBN 978-80-7570-121-0.

CHOUTKA, M. *Teorie a didaktika sportu*. 2. upravené vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, ISBN (váz.).

JIRŮ, V. *Šumavská odysea*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2010, ISBN 978-80-7425-198-6.

KOLEKTIV PŘISPĚVATELŮ. *Zdíkovsko sobě*. 1. vyd. Praha: Cattacan, 2019, ISBN 978-80-9037829-2.

KRIŠTOFIČ, J. *Pohybová příprava dětí*. 1. vyd. Praha: Grada publishing a.s., 2006, ISBN 80-247-1636-4.

MANDÁK, F. *Čtení o minulosti Zdíkov*. 1.vyd. Zdíkov: Obecní úřad Zdíkov, 2002, ISBN 80-239-7858-6.

PECKA, J. *Toulání za šumavskými sklárny*. 1. vyd. Plzeň: Starý most s.r.o., 2019, ISBN 978-80-7640-008-5.

PERÚTKA J a kol. *Malá encyklopédia telesnej výchovy a športu*. 1. vyd. Bratislava: Obzor a šport,1982, ISBN (váz.).

SAK, R. *Miroslav Tyrš*. 1. vyd. Praha: Česká obec sokolská, Vyšehrad, 2012, ISBN 978-80-7429-239-2.

STRÁNSKÝ, J. *Historie československého a českého hokeje*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1999, ISBN 80-7021-308-6.

ŠTUMBAUER, J. *Soubor vybraných přednášek ze světových dějin tělesné výchovy a sportu*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2014, ISBN 978-80-7394-482-7.

WAIC, M. *Tělovýchova a sport ve službách české národní emancipace*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2013, ISBN 978-80-246-2259-0

Rozhovory

BLAŠKOVÁ Ladislava, Rozhovor s bývalou členkou TJ Sokol Zdíkov, učitelka ZŠ a někdejší cvičitelka mládeže, 7. 5. 2020.

BUBLÍK Vladimír. Rozhovor se členem zdíkovského fotbalového družstva ze 40. let, 95 let, 2. 4. 2020. Telefonicky.

BURIAN Michal, 2020. Rozhovor s vojenským historikem, plukovník armády ČR. 14. 4. 2020. Telefonicky.

CAISOVÁ Jaroslava. Rozhovor s dlouholetou činovnicí TJ Sokol Zdíkov, účastnice XI. všesokolského sletu v roce 1948, 16. 4. 2020.

KOLÁŘ František, 2020. Rozhovor se sportovním historikem, bývalý místopředseda ČOV. 5. 5. 2020. Telefonicky.

LOZIÁŠOVÁ Iva. Rozhovor s členkou výboru TJ Sokol Zdíkov, z.s., 8. 7. 2020. Telefonicky.

MOUČKOVÁ Hana, 2020. Rozhovor se starostkou ČOS, členka výkonného výboru ČOV. 11. 5. 2020. Telefonicky.

NOVÝ Karel. Rozhovor s mládežnickým trenérem TJ Sokol Zdíkov, 21. 5. 2020. Telefonicky.

ŠEBÁNEK Roman. Rozhovor se členem výkonného výboru TJ Sokol Zdíkov, starosta obce, 21. 6. 2020. Telefonicky

ŽIŽKA Josef. Rozhovor s bývalým předsedou TJ Sokol Zdíkov, mezinárodní lyžařský stylový rozhodčí, 11. 5. 2020

Internetové zdroje

PAMÁTKY ZDÍKOVSKA, *Zaniklé Hradiště a tvrz na Hájku*, [online]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/tvrz-putkov-zdikov>

Sokol. *Historie Sokolu*. In: www.sokol.eu. [online]. 7. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

Srov. Sokol. *Projekty*. In: www.sokol.eu. [online]. 8. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/projekty>

Sokol. *16 milníků v historii Sokola*. In: www.sokol.eu. [online]. 8. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/slety>

Ostatní zdroje

BEDNARČÍKOVÁ, J., *Vývoj osídlení a národnostní struktury obyvatelstva Prachaticka*. České Budějovice, 2008. Diplomová práce. JČU v ČB

KRAJÍCOVÁ, H. *K úloze Bavorů ze Strakonice a rytířského řádu Johanitů ve výtvarném umění Strakonicka vrcholného středověku*. České Budějovice, 2009. Bakalářská práce. JČU v ČB

PAMĚTNÍ KNIHA OBCE ZDÍKOVA., František Železný, psáno od r. 1920

Soukromý archiv Vladimíra Bublíka

Soukromý Archiv Jaroslavy Caisové

Výroční zpráva o činnosti TJ Sokol Zdíkov, z.s. za rok 2019